

KONKURENTSIAMET

AASTARAAMAT 2024

Eesti Konkurentsiamet

Tatari 39
10134 Tallinn
Tel (+372) 667 2400
info@konkurentsiamet.ee
<https://www.konkurentsiamet.ee>

Peadirektor

Evelin Pärn-Lee
Evelin.Parn.Lee@konkurentsiamet.ee

Regulatsiooniteenistuse juhataja-peadirektori asetäitja

Küllli Haab
Kylli.Haab@konkurentsiamet.ee

SISUKORD

Eesti Konkurentsiamet	2
Sissejuhatus	4
Strateegia ja prioriteedid	6
Organisatsioonist	7
Kes meil töötavad?	8
Eelarve	8
Personalistatistika	9
Tegevused arvudes – sissejuhatus	10
Konkurentsiteenistus	10
Regulatsiooniteenistus	12
Trendid ja ülevaated	14
2024. aasta elektri- ja gaasituru lühikokkuvõte	14
Post	17
Trendid reguleeritud hindadega turgudel 2021–2023	19
Järelevalve	21
Konkurentsiolukord korraldatud jäätmeveo turul ja lisateenuste hinnakujundus	22
Patsiendikindlustus	24
Ebaausad kaubandustavad	25
OÜ Playground Advertising, AS-i Postimees Grupp ja OÜ Target Master koondumine	26
Elektrilevi hinnamenetlused ja järelevalvemenetlus	27
Soojuse ostu konkursi korraldamine Narvas	29
Analüüsid	31
Kergsõidukite avaliku laadimistaristu analüüs	32
Ortodontiateenuste turu lühianalüüs	33
Seadusemuudatused	34
Energeetikavaldkonna seadusandluse muudatused ja plaanid	34
Konkurentsijärelevalve tõhustamise ettepanekud	36
Balti riikide elektrisüsteemi sünkroniseerimine Mandri-Euroopaga	37

SISSEJUHATUS

Hea lugeja!

Mul on hea meel anda ülevaade Konkurentsiameti 2024. aasta tegevustest.

Konkurentsiamet on ekspertorganisatsioon, kus ühendatud on turumajanduse kaks poolt – vabaturg ja selle järelevalve ning reguleeritud turukorraldus koos järelevalvega. 2023. aastal töötasime välja ameti strateegia ja sõnastasime ka ameti strateegilised eesmärgid, milleks perioodil 2024 kuni 2027 on (i) järelevalveprotsesside süsteemne ümberkujundamine ja järelevalvevõimekuse suurendamine, ning (ii) ekspertteadmiste ja ametile antud pädevuste kasutamine Eesti elu edendamiseks turgude analüüsimise, turuosaliste koolitamise ja nõustamise ning informeerimise kaudu. Oleme oma tegevusi teinud just neid strateegilisi eesmärgi silmas pidades.

Aastaraamatu teises peatükis leiad Konkurentsiameti 2025. aasta prioriteetid. Amet ei piira ennast nendega, küll loodame, et see loob turuosalistele teatava selguse, millega amet 2025. aastal kindlasti tegeleb. Avatus on üks Konkurentsiameti väärtuseid. Aastaraamatu kolmas peatükk annab ülevaate ameti eelarvehenditest, aga ka organisatsioonist. Aastaramatust nähtub, et 2024. aastal keskendusime eelkõige õiglase hinnakujunduse, turu läbipaistvuse nagu ka turu tõhususe küsimustele. Konkurentsitenistus suunas oma tähelepanu valdkondadele, mis on saanud laialdast avalikku tähelepanu – tervishoid ja jäätmemajandus, aga ka jaekaubandus. Tähelepanu pöörati eelkõige konkurentsi kahjustavate praktikate tuvastamisele. Oluline osa ameti konkurentsijärelevalvest on koondumiste kontrollil, sest hästi toimiv koondumiste kontroll on efektiivse ja tõhusa konkurentsijärelevalve nurgakivi. Esmakordselt tutvustame aastaraamatus majandus- ja andmeanalüüsi valdkonna töö tulemusi, mis omakorda on oluliseks sisendiks järelevalvetegevustele. Reguleerimisnõueteenistuse töös olid kesksel kohal elektri- ja gaasiturude arengud, aga ka Eesti elektrisüsteemi sünkroniseerimine Mandri-Euroopa sagedusalaga. Amet jälgis, et energiaturgudel toimunud sisendhindade langus jõuaks ka tarbijani, nagu sedagi, et reguleeritud turgude tariifid oleksid jätkuvalt põhjendatud. Tähtsaks verstapostiks oli soojuse ostu konkursi algatamine Narvas, mille eesmärk on varustuskindluse suurendamine ja hinnasurve leevendamine.

Oluliseks pean ka tarbijakasu mõõtmisega seotud tegevusi, sest Konkurentsiameti tegevus peab ühiskonnale kasu looma. Oleme küll meetodika arendamisega algusfaasis, aga senised arvutused näitavad, et tarbija kasu ameti tegevusest on mitmekordne. Ja see teeb rõõmu.

Aktiivselt oleme jätkanud ka oma tegevuste automatiseerimist ja uute tööriistade arendamist. Hinna arvutamise infosüsteem (HAI) vajab küll pidevat edasiarendamist ja täiustamist, aga näiteks lühitaotlusi on seal võimalik juba menetleda pea kõikides reguleeritud valdkondades. Tehnoloogia areng on toimunud ka konkurentsijärele-

valves, kus oleme võtnud fookusesse selle, kuidas andmete ja andmeanalüüs konkurentsi-järelevalvet tõhustada aitaks. Tehisintellekti kasutuselevõtt on samuti analüüsi all. On põnevad ajad.

Aastaraamatu maht annab piirid ette, seepärast kõike kajastada ei saa, aga oleme järgmistele lehekülgedele kokku pannud eelmise aasta olulisemaid arengud, saavutused ja väljakutsed.

Konkurentsiamet jätkab oma tööd ausa konkurentsi, tarbijakaitse ja tõhusalt toimivate turgude tagamisel Eesti ühiskonna huvides.

Head lugemist!

Evelin Pärn-Lee

Peadirektor

STRATEEGIA JA PRIORITEEDID

Ameti eesmärk on tagada aus konkurents ja õiglased hinnad. Oluliseks peame ka innovatsiooni edendamist, tarbijate huvide kaitset, nagu ka turgude tõhusat toimimist.

Konkurentsiameti konkurentsitenistuse 2025. aasta fookuses on sideteenused, jaekaubandus, jäätmeturg ning digitaalsed turud ja platvormid – valdkonnad, mis on viimasel ajal suurt avalikku tähelepanu pälvinud.

Prioriteetide seadmine loob paremad võimalused tuvastada konkurentsipiiranguid ja astuda samme nende kõrvaldamiseks valdkondades, mis mõjutavad olulisel määral nii riigi majandust kui ka tarbijate heaolu. Lisaks turuarengute jälgimisele plaanib amet võtta ka teisi proaktiivseid samme eesmärkide saavutamiseks, näiteks läbi turuanalüüside, teadlikkuse tõstmise tegevuste ning tehes koostööd teiste asutustega.

2025. aastal keskendub amet ka ebaausate kaubandustavade tuvastamisele ja nende vastu võitlemisele, et tagada õiglane ja läbipaistev turukeskkond.

Konkurentsiameti majandusregulaatori fookuses on sel aastal elektri- ja gaasiturul toimimisega seotud tegevused, sh on teravdatud tähelepanu all elektri hulgiturul tehtavad tehingud. Kuna 2025. aastal toimus ka meie elektrisüsteemi üleminek Mandri-Euroopa sagedusalasse, siis on tähelepanu all kulud, mis seoses sellega tekivad. Konkurentsiamet kontrollib, et ainult põhjendatud ja vajalikud kulud saaksid võrguteenuse hindades kajastatud. Samuti viiakse läbi elektri ja gaasi võrguettevõtjate kohustuste kontroll.

Jätkub ka aktiivne hinnaarvutamise infosüsteemi (HAI) arendamine ja toimuvad reguleeritud valdkondade – kaugkütte, vee ja postisektori – reformid, kus oleme fookusesse tõstnud suuremate ettevõtjate hinnaregulatsiooni küsimused. Seda seetõttu, et nende mõju on kõige suurem, kuid ka seetõttu, et sellel on sisendhindade kaudu mõju paljude väiksemate ettevõtjate hindadele.

ORGANISATSIOONIST

Konkurentsiamet teeb riiklikku järelevalvet konkurentsi, elektri, maagaasi, kaugkütte, posti, ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni, raudtee, lennunduse ja sadama valdkondades ning tõkestab ebaausaid kaubandustavasid põllumajandustoodete ja toidu tarneahelas. Amet kuulub Justiits- ja digiministeeriumi valitsemisalasse.

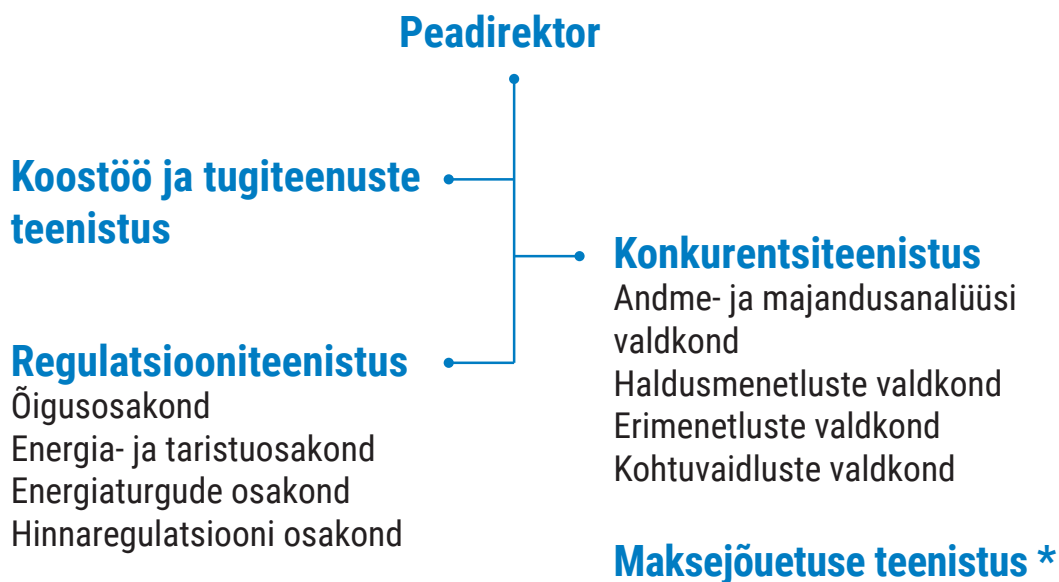
Konkurentsiameti ülesanded on jaotatud kahe teenistuse vahel.

Konkurentsiteenistus teeb konkurentsialast järelevalvet, kontrollib ettevõtjate koondumisi, analüüsib konkurentsiolukorda, teeb järelevalvet ebaausate kaubandustavade üle ning tegeleb konkurentsieadlikkuse parandamisega.

Regulatsiooniteenistus reguleerib hindu elektri, maagaasi, kaugkütte ja vee valdkondades. Teenistuse fookuses on ka nende valdkondade turujärelevalve, samuti raudtee- ja postiteenuse turu kontrollimine. Lisaks lahendab amet lennujaama- ja sadamatasudega seotud vaidlusi.

Tugiteenuste (sh rahvusvahelised ja avalikud suhted, personalitöö, koolituste ja sündmuste korraldamine, varahaldus, dokumendihaldus) toimimise eest vastutab koostöö ja tugiteenuste teenistus, mis osutab lisaks Konkurentsiametile teenust ka Andmekaitse Inspeksioonile ja Patendiametile.

Suurem osa teenistujaid on omandanud kõrghariduse majanduse või õigusteaduse valdkonnas. Lisaks on teenistujaid, kelle eriala on näiteks soojusenergeetika, avalik haldus, materjalitehnoloogia.

* Maksejõuetuse teenistus on sõltumatu, autonoomse pädevuse ja oma eelarvega Konkurentsiameti teenindamisel olev järelevalve- ja muu korrakaitseorgan.

Kes meil töötavad?

Juristid

Juristid teevad järelevalvet konkurentsi ja ebaausate kaubandustavade üle, kontrollivad ettevõtjate koondumisi ja analüüsivad konkurentsiolukorda. Samuti tegelevad nad eriregulatsioonide valdkondades (nt elekter, maagaas, kaugküte, vesi) järelevalve teostamisega, aidates mh kaasa elutähtsate teenuste jätkusuutlikkuse ning põhjendatud hinnakujunduse tagamisele.

Analüütikud

Analüütikud analüüsivad ettevõtete hinnataotlusi või modelleerivad nende tegevust ja ärisuhteid, et tagada tarbijatele õiglased hinnad ning turgude tõhus toimimine. Töö käigus rakendatakse majandus-, tehnika- ja matemaatikateadmisi, kasutatakse keerukaid tarkvaralahendusi ning osaletakse nii siseriiklikes kui ka rahvusvahelistes projektides.

Nõunikud/eksperdid

Nõunikud tegelevad elektri- ja gaasituru arendamise ja jälgimisega; elektri ja gaasi hulgi- ja jaeturu küsimustega, teevad analüüse, väljastavad tegevuslubasid, lahendavad vaidlusi ja teevad järelevalvet. Oma töös saavad nad aktiivselt osaleda ka rahvusvaheliste organisatsioonide tegevuses.

Konkurentsiamet toetab teenistujate aktiivset ja tervislikku eluviisi 400 euroga aastas.

Nagu traditsiooniks saanud, korraldati ka 2024. aastal suveseminar, mille raames tutvuti agiilse projektijuhtimise teemadega.

Eelarve

2024. aastal oli Konkurentsiameti eelarve kokku oli 4 850 651 eurot. Selgituseks tuleb öelda, et see summa sisaldab ka universaalse postiteenuse (UPT) kulude hüvitise summat suuruses 600 000 eurot, mida amet oma tegevuste finantseerimiseks ei kasuta. Samuti on selles kogueelarves kajastatud maksejõuetuse teenistuse (MJT) eelarve, mis 2024. aastal oli suuruses 449 000 eurot, millest tööjõukulud moodustasid 250 000 eurot ja majandamiskulud 199 000 eurot.

Ilma MJT ja UPT-ta oli Konkurentsiameti tööjõukulude eelarve 2 879 689 eurot ja majandamiskulude eelarve 778 335 eurot. Viimase kohta on oluline selgitada, et summa sisaldab Tallinnas Tatari 39 asuva kinnisvaraga seotud kulusid, mida lisaks Konkurentsiametile kasutavad ka Andmekaitse Inspeksioon ja Patendiamet.

2024. aastal kulus Konkurentsiameti tegevusteks ilma UPT ja MJT-ta kokku 3 392 633 eurot, sh tööjõukuludeks 2 710 952 eurot ja majandamiskuludeks 582 342 eurot, millest kinnisvarakulud olid 341 337 eurot. MJT täitmiskulu oli 207 760 eurot, millest tööjõukulu

moodustas 192 257 eurot ja majandamiskulud 15 503 eurot.

Konkurentsiameti koostöö ja tugiteenuste teenistus pakub personalitöö, koolituste ja sündmuste korraldamise ja varahalduse teenuseid ka Tatari 39 majas paiknevatele Patendiametile ja Andmekaitse Inspeksioonile.

Personalistatistika

Konkurentsiametis töötas 2024. aastal 58 inimest, kellest 66% on naised. 2024. aastal tuli tööle 13 inimest, ameti koguvoolavus oli 18,69%. 96% töötajail on kõrgharidus ja meie keskmine vanus on 42,6 aastat.

Staaž

1–5 aastat – 38 inimest

5–10 aastat – 5 inimest

10–20 aastat – 9 inimest

20–25 aastat – 6 inimest

Vanused

Alla 30 – 11 inimest

31–50 – 29 inimest

Üle 50 – 18 inimest

Konkurentsiametil on peresõbraliku tööandja hõbetase ja kaugtöö tegija märgis.

Ootame ka kõiki huvilisi praktikale – praktikasoovi koos muu info ja CV-ga ootame e-postiaadressile konkurss@konkurentsiamet.ee.

TEGEVUSED ARVUDES – SISSEJUHATUS

2024. aastal jätkus hindade arvutamise infosüsteemi (HAI) arendamine, et soojuse, vee, gaasi ja elektri võrguteenuste hindade kooskõlastamise ja kontrollimise protsess automatiseerida ning seeläbi see läbipaistvamaks ja tõhusamaks muuta. Alustati ARISe projektiga (koostöös Euroopa Liidu Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostöö Ameti (ACER) ja Registrite ja Infosüsteemide Keskusega (RIK)), et tõhustada Konkurentsiameti võimekust elektribörsil tegutsevate ettevõtjate pakumisi jälgida ja analüüsida.

Aktiivselt osaleti Veereformi 2025+ projektides, kus võeti osa nii stiimulite, tulemusmõõdikute kui ka võrdlusandmete väljatöötamisest. Osaleti aktiivselt ka posti ning kaugküttesektori reformimise aruteludel.

2024. aastal langes eelneva paari aastaga võrreldes pisut regulatsiooniteenistuse läbi viidud haldusmenetluste ja toimingute üldarv, mis kokku oli 854 – seda mõjutas eelkõige kaebuste ja päringute arvu vähenemine. Energia ja kütuste hinnad olid languses ja hinnaregulatsioonis keskenduti proaktiivselt sellele, et hinnalangus jõuaks ka tarbijani.

Koondumiste kontrolli valdkonnas on menetluste arv taas tõusuteel, mis viitab majandusolukorra paranemisele. Tehti 47 koondumist lubavat otsust.

Amet jätkab ühe strateegilise eesmärgina tegevustega, mis on suunatud sellele, et ameti tegevuse tulemuseks oleks tarbijale reaalne rahasääst. Konkurentsiamet liitus 2023. aastal Euroopa Komisjoni tarbijakasu (*customer savings*) arvutamise projektiga. Euroopa Komisjon on konkurentsiametite tegevusest tulenevat kasu tarbijatele arvutanud juba üle kümne aasta. Euroopa Komisjoni metoodika hindab tarbija võimalikku kasu kolmes valdkonnas – keelatud koondumised (*mergers*), avastatud kartellid (*cartels*) ja turgu valitseva seisundi kuritarvitamised (*antitrust*). Perioodi 2020–2022 analüüs näitas, et tarbijatel õnnestus konkurentsijärelevalve tulemusena kokku hoida peaaegu 45 miljonit eurot. 2023. aastal oli vastav number 36 miljonit eurot.

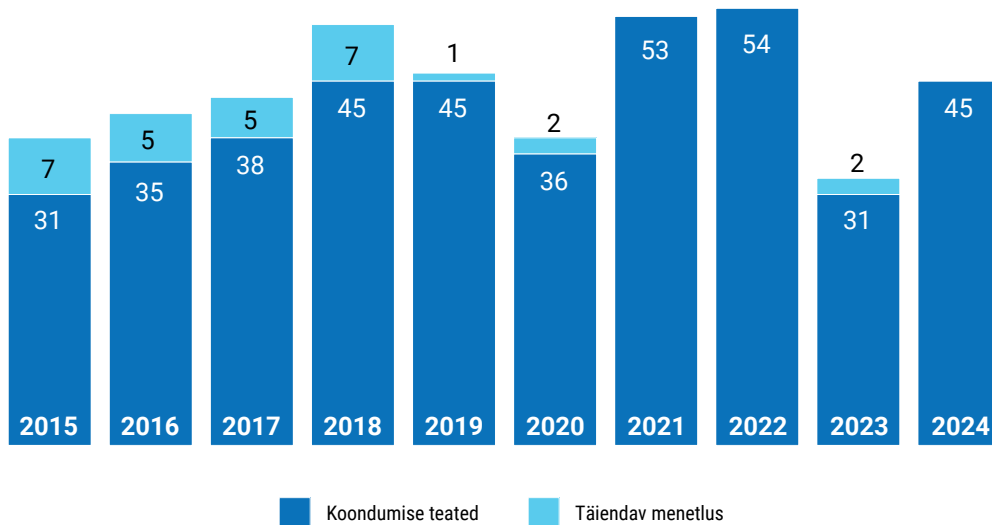
2024. aasta numbrid avalikustatakse 2025. aasta teises pooles.

Konkurentsiteenistus

2024. aastal esitati 45 koondumise teadet.

Kokku menetles Konkurentsiamet 52 juhtumit, sh eelmisest aastast üle tulnud 7 juhtumit.

2025. aastasse läks omakorda üle 5 juhtumit.

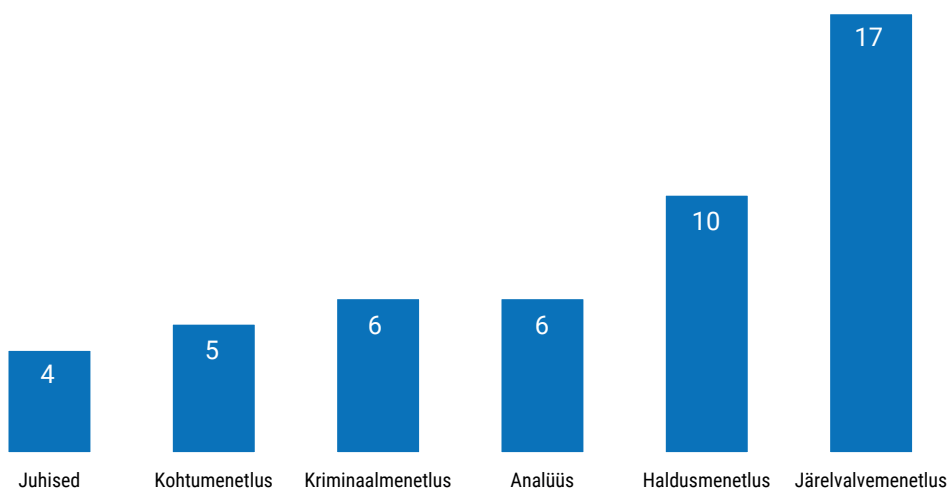
Tehti 47 koondumist lubavat otsust.

- 4 koondumist menetleti täiendava menetluse (s.o 1+4 kuud) käigus, millest omakorda
- 3 koondumise osas anti koondumise luba ilma kohustusteta;
- 1 menetlus jätkub 2025. aastal.

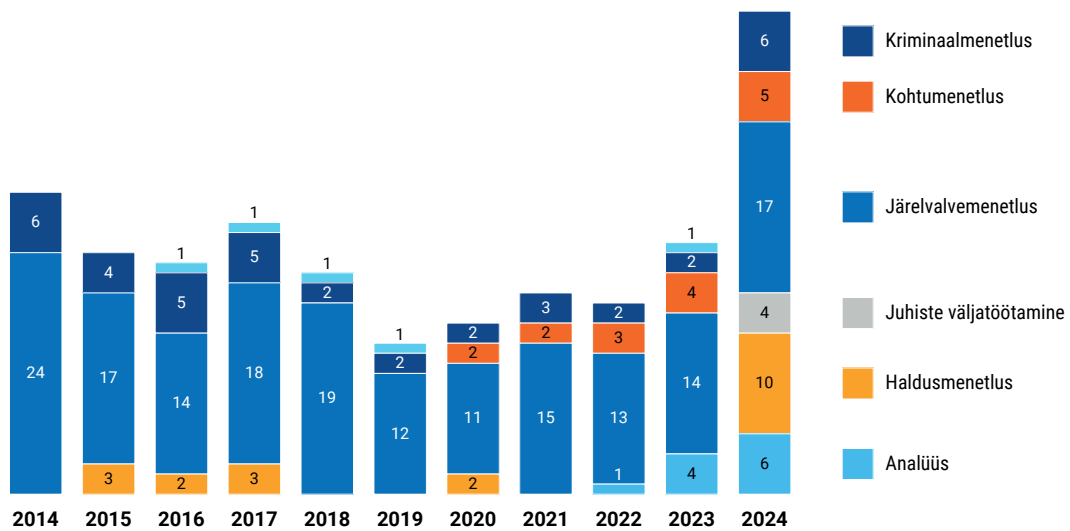
2024. aastal loa saanud tehingud jaotusid õigusliku aluse järgi järgmiselt:

- § 19 lg 1 p 1 alusel (ettevõtjate ühinemine) – 0 juhtumit;
- § 19 lg 1 p 2 alusel (valitseva mõju omandamine) – 39 juhtumit;
- § 19 lg 1 p 3 alusel (ühiselt valitseva mõju omandamine) – 8 juhtumit.

6 korral koondumise menetlus peatati, kuna koondumise teates esinesid puudused, sh 1 korral loeti koondumise teade mitteesitatuks.

Tegevused 2024

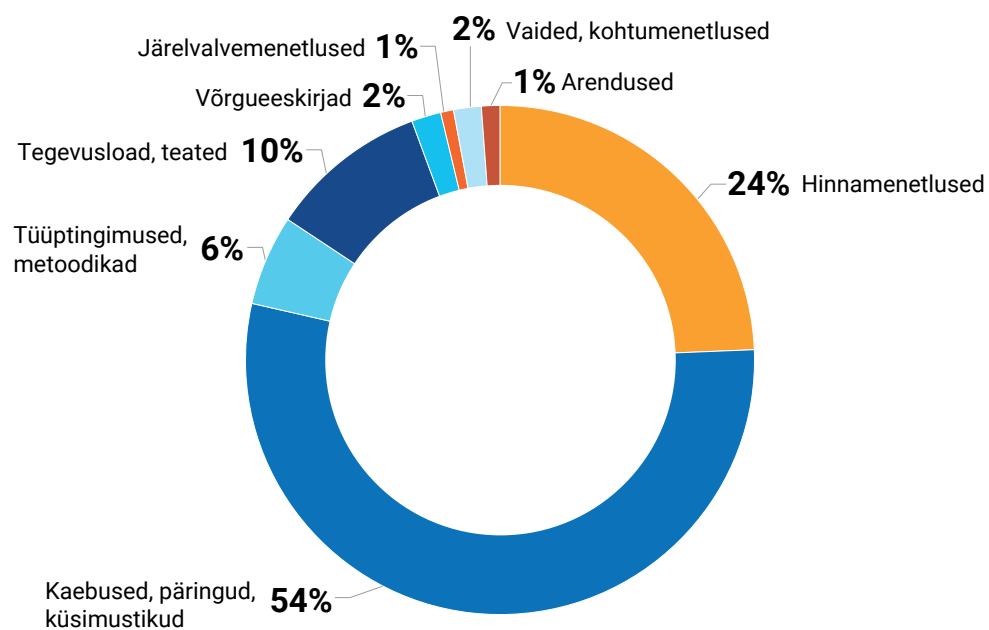

Konkurentsiteenistuse tegevused 2014–2024

Regulatsiooniteenistus

854 haldusmenetlust/toimingut kokku:

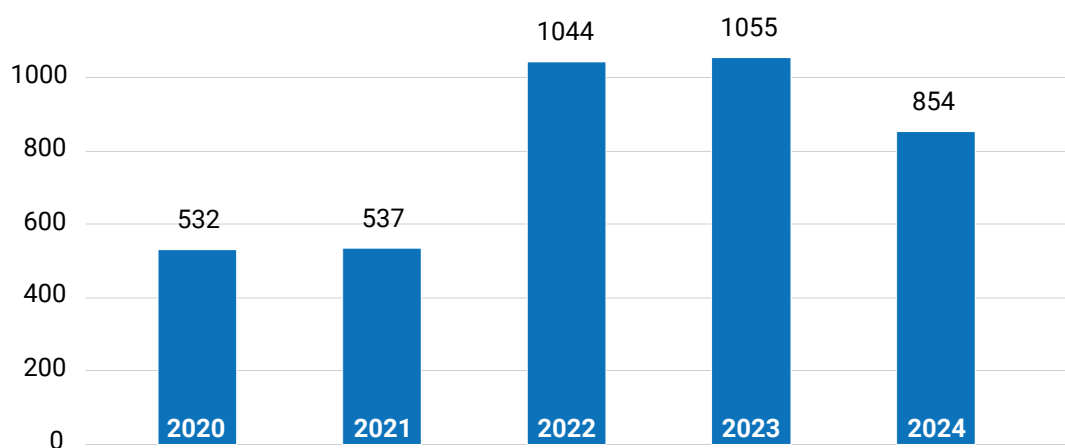
- 208 hinnamenetlust
- 463 kaebust/päringut
- 86 tegevusluba/teadet
- 49 analüüsi, võrgueeskirja, tüüptingimust/metoodikat
- 7 järelevamenetlust
- 15 kohtu-/vaidemenetlust
- 10 arendusprojekti

Konkurentsiameti majandusregulatsioonile allutatud valdkondade sektorite käibed kokku olid 2024. aastal 1,25 miljardit eurot, millest riigieelarvesse laekub järelevalvetasudena ligi 2,4 miljonit eurot. Sellest eraldatakse Konkurentsiametile majandusregulatsiooniga seotud tegevusteks 1,6 miljonit eurot ehk 0,75 miljonit vähem. See tähendab, et arvestatava osa tarbija makstud järelevalvetasust jätab riik majandusregulatsiooniks paraku rakendamata, kuigi vajadus majandusregulatsiooni tõhustada ja seeläbi veelgi paremini tarbija huve kaitsta on olemas. Pikemas perspektiivis ei saa selline asi olla jätkusuutlik ega ka tarbijate vastu õiglane.

2024. aastal jätkus hindade arvutamise infosüsteem (HAI) arendamine, et muuta soojuse, vee, gaasi ja elektri võrguteenuste hindade kooskõlastamise ja kontrollimise protsess läbipaistvamaks ja tõhusamaks. Alustati ARISe projektiga (koostöös ACERi ja RIKiga), et tõsta Konkurentsiameti võimekust ja tõhustada elektribörsil tegutsevate ettevõtjate pakkumiste analüüsimist ja jälgimist.

Aktiivselt osaleti Veereformi 2025+ projektides, kus võeti osa nii stiimulite, tulemusmõõdikute kui ka võrdlusandmete väljatöötamisest. Osaleti aktiivselt ka posti- ning kaugkütte-sektori reformimise aruteludel.

Regulatsiooniteenistuse tegevused aastate lõikes

TRENDID JA ÜLEVAATED

2024. aasta elektri- ja gaasiturul keskmised elektri ja maagaasi börshinnad langesid. Aasta keskmine elektri börsihind Eesti hinnapiirkonnas oli 87,27 €/MWh (90,78 €/MWh aastal 2023). 2024. aasta keskmine maagaasi börsihind Eesti hinnapiirkonnas oli 37,09 €/MWh (45,72 €/MWh aastal 2023).

Konkurentsiamet analüüsis hinnaregulatsiooni mõõdikute mõju perioodil 2021–2023, mil energiasektoris toimusid suured muutused. 2021. aasta viimastel kuudel tabas Eestit energiahinnašokk, mis jätkus teravdatult ja äärmuslikuna 2022. aastal ning teatav stabiliseerumise trend algas alles 2023. aastal. Perioodi iseloomustas elektrienergia hindade väga suur volatiilsus, CO2 hindade kahekordistumine, samuti äärmuslik hinnatõus maagaasiturul koos eri kütustega kaasnenud varustuskindluse tagamise probleemidega.

Monopoolsete teenuste hindade muutustel, eriti energeetikasektoris, on tuntav mõju üldisele majanduskeskkonnas toimuvale hinnamuutusele (näiteks tarbijahinnaindeksile (THI)). Nii avaldas näiteks pealinna kaugkütte 5%-line hinnamuutus THI-le mõju kümnendiku protsendipunkti võrra, sarnast mõju täheldasime elektri võrguteenuse hinna puhul. Seetõttu on Konkurentsiameti proaktiivne tegevus reguleeritud turgudel tegutsevate ettevõtjate suunal oluline just selleks, et kütuse ja elektrienergia sisendhindade langus jõuaks olulise viivitusega ka monopoolsete teenuste tarbijateni.

2024. aastal lõppes AS-i Eesti Post tegevusluba universaalse postiteenuse (UPT) osutamiseks ja Konkurentsiamet korraldas avaliku konkursi universaalse postiteenuse osutaja leidmiseks. Konkursile laekus ainult üks pakkumine AS-ilt Eesti Post, kes osutab Eestis kuni 08.10.2029 universaalset postiteenust.

Universaalse postiteenuse taskukohane tasu kehtestatakse valdkonna eest vastutava ministri määrusega ning see tasu kehtib kogu riigis ühesuguselt, olenevata teenuse kasutaja asukohast. Konkurentsiamet tegi 13.12.2024 regionaal- ja põllumajandusministrile ettepaneku universaalse postiteenuse taskukohase tasu muutmiseks.

2024. aasta elektri- ja gaasiturul lühikokkuvõte

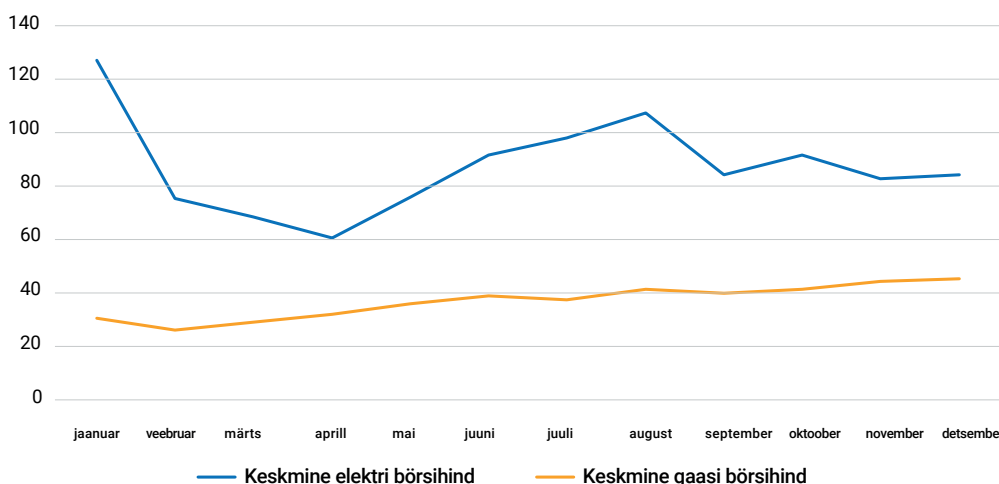
2024. aasta elektri- ja gaasihinnad olid väga volatiilsed. Tegureid oli mitu, kuid peamiselt avaldasid sellele mõju keerulised ilmastikuolud, tootmisjaamade lühi- ja pikaajalised hooldus- ja remonttööd ning ka ülekandevõimsuse piirangud – seda nii Eestis kui naaberriikides. Eesti on 2024. aasta vältel elektrit rohkem importinud kui eksportinud. Tabelis 1 on välja toodud Eesti elektrienergia import, eksport, sise-mainetoodang ja tarbimine.

Elektrienergia import	5 553
Elektrienergia eksport	2 656
Sisemaine toodang	5 248
Sisemaine tarbimine koos võrgukadudega	8 145

Tabel 1. Eesti elektrienergia täpsemad andmed (MWh)¹

2024. aasta keskmine elektri börsihind Eesti hinnapiirkonnas oli 87,27 €/MWh ehk 8,73 s/kWh. Kõige kallim keskmine elektri börsihind oli jaanuaris, vastavalt 126,48 €/MWh. Maksimalne elektri börsihind oli 05.01.2024 kell 19–20, vastavalt 1896 €/MWh. Minimaalne elektri börsihind oli 25.08.2024 kell 14–15, vastavalt -19,96 €/MWh. Joonisel 1 on välja toodud keskmised kuised börsihinnad 2024. aastal.

2024. aasta keskmine maagaasi börsihind Eesti hinnapiirkonnas oli andmetel 37,09 €/MWh. Kõige kallim keskmine gaasi börsihind oli detsembris, vastavalt 45,50 €/MWh. Maksimalne gaasi börsihind oli 04.12.2024, kui ühe MWh eest tuli maksta 48,62 €. Minimaalne gaasi börsihind oli 24.02.2024, vastavalt 24,12 €/MWh. Jooniselt 1 nähtub, et keskmine elektri kuine börsihind on olnud volatiilsem, võrreldes gaasi keskmise börsihinnaga.

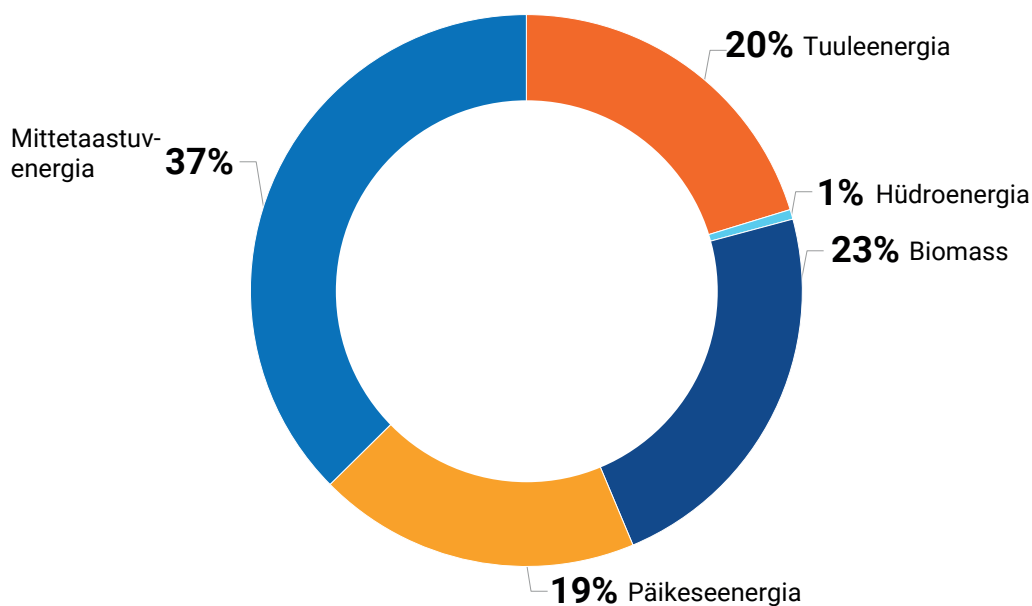

Joonis 1. Keskmised kuised elektri ja gaasi börsihinnad 2024. aastal, €/MWh²

2024. aastal toodeti 37% ulatuses elektrienergiat mittetaastuenergiast (sh põlevkivi-jaamad). Joonisel 2 on toodud elektrienergia tootmine energialiikide kaupa, sh biomassist toodeti 23%, päikeseenergiast ja tuuleenergiast toodeti vastavalt 19% ja 20% ning hüdroenergiast vaid 1% kogu Eestis toodetud elektrienergiast. See tähendab, et taastuenergiatoodetud elektrit 2024. aastal kokku 63%.

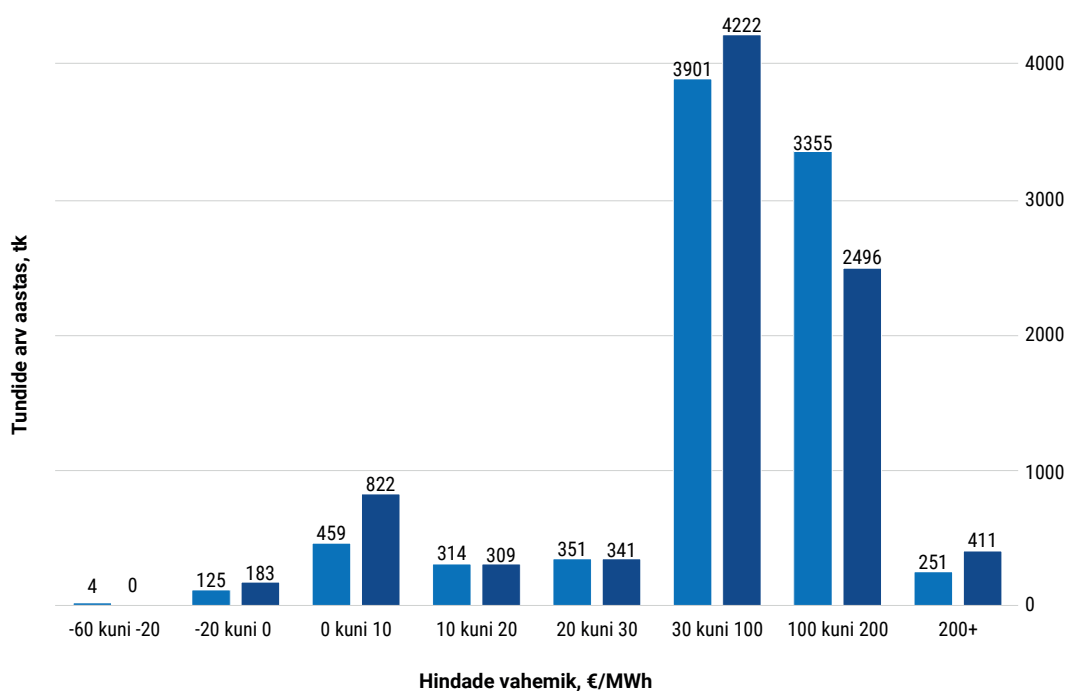
1 Elering, elektribilanss 2024

2 Elering, börsihinnad 2024

Joonis 2. Elektrienergia tootmine liikide kaupa 2024. aastal Eestis³

Joonisel 3 on välja toodud 2023. aasta ja 2024. aasta tundide arvud hinnavahemike lõikes elektris.

Joonis 3. Elektrihindade võrdlus 2023 vs 2024. aastal Eesti hinnapiirkonnas⁴

³ Elering, elektribilanss 2024

⁴ Elering, börsihinnad 2024 ja Elering, börsihinnad 2023

Jooniselt 3 nähtub, et enim on Eesti hinnapiirkonnas olnud tunde, kus elektri hind on olnud 2023. aastal ja 2024. aastal vahemikus 30 kuni 100 €/MWh. Samuti on teiste vahemikega võrreldes esinenud rohkem hindasid hinnavahe vahemikus 100 kuni 200 €/MWh. Kõige vähem on esinenud tunde, kus elektri hind on vahemikus -60 kuni 0 €/MWh ning seda mõlemal aastal. Küll aga saab 2024. aastal täheldada, et tunde, kus elektri hind oli kõrgem kui 200 €/MWh, esines võrreldes 2023. aastaga rohkem. Negatiivseid hindu on 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga rohkem olnud ja madalaid hindasid vahemikus 0–10 €/MWh on olnud samuti 2024. aastal võrreldes 2023. aastaga rohkem.

Seoses suuremahuliste investeeringutega taastuenergiasse on märgata elektri hinna suuremat volatiilsust. 2024. aastal ehitati juurde ligikaudu 300 MW ulatuses päikeseenergiavõimsust ja 305 MW ulatuses tuule tootmisvõimsust. Suurematest investeeringutest saab välja tuua Purtse tuulepargi võimsusega 175 MW, Sopi-Tootsi tuulepargi võimsusega 80 MW ning Aidu tuulepargi võimsusega 50 MW⁵. Seoses suurenenud volatiilsusega on näiteks 2024. aastal Eesti hinnapiirkonnas elektri hinna standardhälve 92% suhtena elektri keskmisesse hinda. Võrdluseks saab tuua aastad 2022 ja 2023, mil elektri hinna standardhälve Eesti hinnapiirkonnas oli vastavalt 61% suhtena keskmisesse elektri hinda aastal 2023 ja 70% suhtena keskmisesse elektri hinda aastal 2022. Suurenenud standardhälve näitaja suhtena keskmisesse hinda näitab, et Eesti elektri hinnapiirkonnas on neid tunde, kus elektri hind on väga kõrge või vastupidi väga madal, võrreldes varasemate aastatega rohkem, mis tähendab, et hind on läinud volatiilsemaks. Kindlasti avaldab volatiilsuse tekkele mõju ka taastuenergia osakaalu suurenemine elektritootmises.

Post

Postisektoris osutasid 2024. aastal tegevusluba nõudvaid teenuseid AS Eesti Post ja NOVA POST Estonia OÜ. Mõlemal on õigus kirisaadetiste ja postipaki edastamiseks nii liht-, täht-, väärt- kui ka partiisaadetisena nii siseriikliku kui ka rahvusvahelise teenusena. 2024. aastal jätkas Eestis ainsa perioodika kojukande teenuse osutajana AS Eesti Post, kes tegutseb Omniva kaubamärgi all.

Kuna 2024. aastal lõppes AS-i Eesti Post tegevusluba universaalse postiteenuse (UPT) osutamiseks, siis vastavalt postiseadusele korraldas Konkurentsiamet avaliku konkursi universaalse postiteenuse osutaja leidmiseks. Konkursile laekus ainult üks pakkumine AS-ilt Eesti Post. Konkurentsiameti 11.07.2024 otsusega kuulutati konkursi võitjaks AS Eesti Post. Vastavalt tegevusloale osutab Eestis kuni 08.10.2029 universaalset postiteenust AS Eesti Post.

Universaalse postiteenuse taskukohane tasu kehtestatakse valdkonna eest vastutava ministri määrusega ning see tasu kehtib kogu riigis ühesuguselt, olenemata teenuse kasutaja asukohast. Postiteenuse valdkonna eest vastutab Regionaal- ja Põllumajandusminis-

teerium. Hetkel kehtivad universaalse postiteenuse taskukohased tasud, mis jõustusid 01.05.2023.

Konkurentsiamet tegi 13.12.2024 regionaal- ja põllumajandusministrile ettepaneku universaalse postiteenuse taskukohase tasu muutmiseks.

Hetkel maksab kuni 250 g kaaluva lihtkirja (nn tavalised kirjad) riigisisene edastamine 1,30 eurot. Ettepaneku kohaselt tõuseks selle teenuse taskukohane tasu 2,20 eurole. Kehtivate regulatsioonide järgi on lihtkirjade edastamise kiiruseks kolm tööpäeva ning teenus on sobilik siis, kui saatja jaoks ei ole kättetoimetamise kiirus oluline.

Tihti tekitab segadust see, mida tähendab kättetoimetamise kiirus kolme tööpäeva jooksul. Oluline on siinkohal tähelepanu pöörata kirjastidele (nn oranžid kastid, kuhu saab poetada kirja) märgitud tühjenduse aegadele. Kättetoimetamise kiirust hakataksegi lugema kirjastile märgitud tühjendamise ajast. Näiteks kui kirjastil on, et tühjendamine T ja N (st teisipäev ja neljapäev) kell 9.00, siis kui lasta kiri kirjastil teisipäeva hommikul kell 7, siis kulgemise aega saab arvestada alates kasti tühjendamisest teisipäeval kell 9.00. Kolmas tööpäev (st millal kiri on vaja kätte toimetada) on sellest arvates reedel. Kui aga poetada kiri kirjastil teisipäeval pärast märgitud tühjendusaega (näiteks kell 12), siis tuleb saadetise kulgemist hakata lugema järgmisest tühjendamise ajast. Selle näite puhul on kirjastil tühjenduse aeg neljapäeval kell 9.00, st teisipäeval kell 12 kirjastil poetatud saadetise kättetoimetamise kolmas tööpäev saabuks järgmise nädala teisipäeval.

On võimalus valida ka kiirem edastamine, st ühetööpäevane edastamine (nn prioriteetsed kirjad). Hetkel maksab seeteenus kuni 250 g kaaluva lihtkirja riigisisesele edastamisele 2,30 eurot. Konkurentsiameti ettepaneku kohaselt tõuseks selle teenuse taskukohane tasu 2,60 eurole. Lisaks universaalse postiteenuse taskukohase tasu muutmise ettepanekule tegi Konkurentsiamet ettepaneku ka universaalse postiteenuse maksemäära tõstmiseks.

Universaalse postiteenuse makse on rahastamiskohustusega postiteenuse osutaja tasutav makse, mida kasutatakse universaalse postiteenuse osutamisega seotud ebamõistlikult koormavate kulude hüvitamiseks. Tasutud maksed kogutakse nn universaalse postiteenuse osutamise fondi, kust on põhjendatud taotluse alusel võimalik väljamakseid teha. Makse kohustus on ainult tegevusloa alusel tegutsevatel ettevõtjatel, ehk siis AS-il Eesti Post ja NOVA POST Estonia OÜ-l.

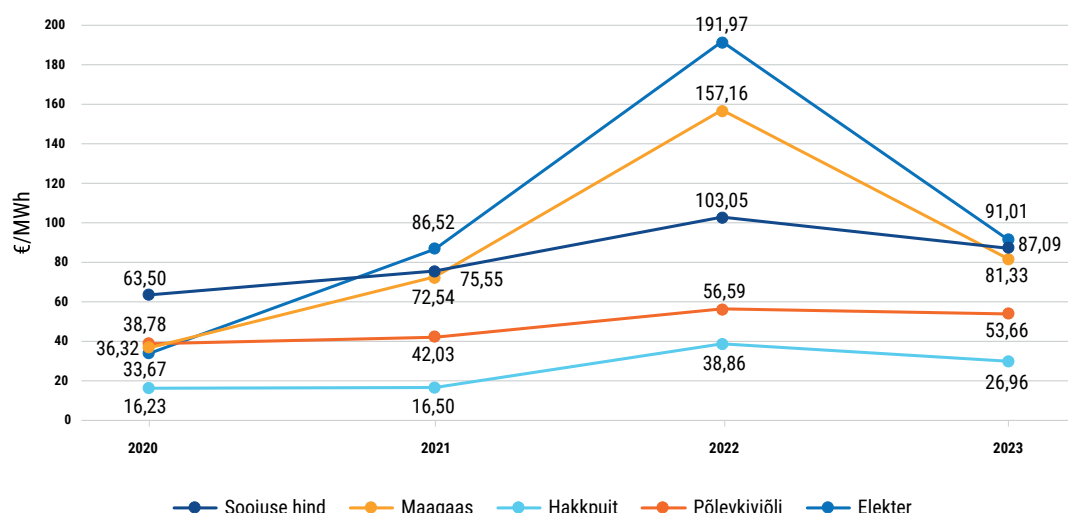
Hetkel kehtivate maksemäärade järgi on lihtsaadetisena edastatava kirisaadetise maksemäär 0,08 eurot, mis ameti ettepaneku kohaselt võiks tõusta 0,19 eurole. Konkurentsiamet tegi ettepaneku makseid rakendada ka postipakkidele summas 1,15 eurot saadetise kohta.

Regionaal- ja Põllumajandusministeerium alustas 2024. aasta lõpus arutelu postiteenuse muutmiseks. Konkurentsiamet oli nendes aruteludes kaastatud ennekõike hinnaregulatsiooni puudutavates küsimustes, kuivõrd kaalumisel on ka lahendus, mille kohaselt universaalse postiteenuse tasusid ei kehtesta valdkonna eest vastutava ministri määrusega, vaid hinna kooskõlastaks Konkurentsiamet sarnaselt teiste reguleeritavate sektoritega (elekter, gaas, vesi).

Trendid reguleeritud hindadega turgudel 2021–2023

Hinnaregulatsiooni tulemuslikkuse hindamisel kasutatakse mõõdikutena reguleeritavate hindade dünaamikat reaalkaartides, samuti ettevõtjate kapitali tootlikkust, energiakasutuse efektiivsust soojuse tootmisel ning elektri- ja kaugküttevõrkudes, tarbijale müüdava teenuse kvaliteeti (indikaatoriks energiavarustuse kvaliteet, mida mõõdetakse elektrivõrguteenuse varustuskindluse näitajates: SAIFI, SAIDI, CAIDI).

Konkurentsiamet analüüsis eeltoodud eri mõõdikute „käitumist“ perioodil 2021–2023⁶, mida just hinnaregulatsioonis iseloomustavad energiasektoris toimunud muutused. Nimelt saabus 2021. aasta viimastel kuudel energiahinnašokk, mis jätkus teravdatult ja äärmuslikuna 2022. aastal ning alustas teatavat stabiliseerumise trendi alles 2023. aastal. Sellesse perioodi, eeskätt 2022. aastasse, langes elektrienergiahindade väga suur volatiilsus, CO₂ hindade kahekordistumine, samuti äärmuslik hinnatõus maagaasiturul (vt dünaamikat joonisel 1) koos eri kütustel kaasnenud varustuskindluse tagamise probleemidega. Volatiilsus eelkirjeldatud sisendites tähendas suuri kõikumisi ka eri teenuste hindades ja monopoolsete ettevõtjate kapitali tootlikkuses.

Joonis 1. Keskmised kütuste ja elektrienergia hinnad soojuse piirhinnas⁷

Gaasi võrguteenuse puhul avaldas tegevusele ja hindadele täiendavalt mõju märkimisväärne gaasitarbimise langus. Monopoolsete teenuste hindade muutustel on omakorda tuntav mõju üldisele majanduskeskkonnas toimuvale hinnamuutusele (tarbijahinnaindeksile (THI)), eriti energeetikasektoris. Nii avaldab näiteks pealinna kaugkütte 5%-line hinnamuutus THI-le mõju kümnendiku protsendipunkti võrra, sarnane on mõju elektri võrguteenuse hinna muutusel.

⁶ Ameti viimane regulatsioonitulemuste ülevaade sisaldas andmeid kuni 2020. aastani; eri mõõdikute dünaamika on vaadeldav ligi 20-aastase või isegi pikema perioodi jooksul (nt energiakadude info alates aastast 1999, kapitali tootlikkuse, kvaliteedi- ja hinnadünaamika alates aastast 2005 (veeteenuse ja gaasivõrguteenuse hindade puhul on vaadeldav periood mõnevõrra lühem).

⁷ Arvutatud 2023. aasta keskmise soojuse piirhinna alusel.

Seetõttu on ameti kui energiaturu regulaatori proaktiivne tegevus eriti oluline, et kütuse ja elektrienergia sisendhindade langus jõuaks piisavalt kiiresti ka monopoolsete teenuste tarbijateni. Näiteks kui võrrelda küttekulusid, mis moodustavad suure osa tarbijate kogukuludest, siis ameti hinnangul õnnestus proaktiivse tegevusega vähendada kaugkütte 175 võrgupiirkonna tarbijate küttekulusid absoluutarvudes ligi 50 miljoni euro võrra. Pikaajalises vaates on analüüsis vaadeldud ettevõtetes veeteenuse ja elektri võrguteenuse hinnad jäänud reaalses väärtuses baasaastast valdavalt madalamaks, gaasi võrguteenuse hinnad aga kõrgemaks, mida mõjutas eelkõige gaasitarbimise mahtude vähenemine.

Kapitali tootlikkuse analüüs näitas, et puudutatud ettevõtjate vastavad näitajad kannatasid enim äärmuslike hinnamuutuste tõttu energiakriisi aastal taastumine jätkus 2024. aastal.

Energiasäästu alal saab hinnaregulatsiooni pikaajalises vaates edukaks hinnata – oluliselt on vähenenud nii elektrikaod kui ka kaod kaugküttetrassides. Konkurentsiameti metoodilises juhendis on kirjas, et järk-järguliselt vähenevate kaugkütte trassikao tehniliste nõuete eesmärgiks on motiveerida soojusettevõtjaid tegema investeeringuid kaugküttetrassidesse trassikao jätkuvaks vähendamiseks. 2023. aastaks oli suurimate võrgupiirkondade suhteline soojuskadu kaalutud keskmisena vähenenud analüüsis vaadeldud 23-aastase perioodi jooksul 1,5 korda. See vähenenud soojuskadu tähendab absoluutväärtuses (375 GWh) suuremat kogust, kui oli näiteks 2023. aastal Narva võrgupiirkonnale müüdüd soojuse kogus (363 GWh), ja rahaliselt tähendab see ligi 33 miljoni euro suurust kokkuhoidu.

Tarbijate jaoks on Eesti elektrivõrkude töökindlust viimastel aastatel iseloomustanud eeskätt suurima võrguettevõtja võrgus suurenenud rikete likvideerimise aeg raskemate ilmastikutingimuste sagenemisel ja neile reageerimisel. Amet tuvastas 2022. ja 2023. aasta järelevalvemenetluste tulemusena Elektrilevi OÜ-l puudujääke liinikoridoride hooldamises ja elektrikatkestuse kiire likvideerimise korraldamisel. Olukorda ilmestab võrguettevõtja elektrikatkestuste kestuse (SAIDI) kasv tarbimiskoha kohta aastas (minutites), mis 2023. aastal võrreldes eelnevate aastatega oluliselt tõusis (454 minutini). Kuigi keerulisemad ilmastikutingimused on mõjutanud ka teiste võrkude varustuskindluse näitajaid, on varustuskindluse kvaliteedi kõikumised neis oluliselt väiksema ulatusega. Kuivõrd elektri jaotusvõrkude osas on võimalik võrgu töökindlust suurendada investeeringutega (nt õhukaabli asendamine maakaabliga), siis on vähemalt sama oluline ka kvaliteetne võrgu- ja liinitrasside hooldus ja rikete kõrvaldamise korraldus. Vaja on leida optimaalne tasakaalustatud lahendus, sest liigse rõhuga vaid investeeringutele kaasneks võrgutasude märkimisväärne kasv, samal ajal kui varustuskindlust iseloomustavad näitajad ei pruugi sugugi paraneda, eriti kui esinevad puudujäägid võrguhoolduses ja riketele reageerimises.

JÄRELEVALVE

2024. aastal viis konkurentsitenistus läbi 17 ja regulatsioonitenistus 7 järelevalvemenetlust.

Tähelepanu oli fookusteemadel nagu energeetika ja jäätmevedu, kuid ka patsiendikindlustuse rakendamisel tuli järelevalvet teha.

2024. aastal keskendus Konkurentsiamet korraldatud jäätmeveoturu konkurentsiolukorra kindlakstegemisele. Viimastel aastatel on amet korduvalt käsitlenud jäätmeveoga seotud kaebusi. Näiteks on turuosalised viidanud probleemidele jäätmeveohangete korralduses, jäätmevaldajatele valmistab aga sageli muret jäätmeveoteenuse halvenenud kvaliteet ja lisateenuste ebamõistlikult kõrged hinnad.

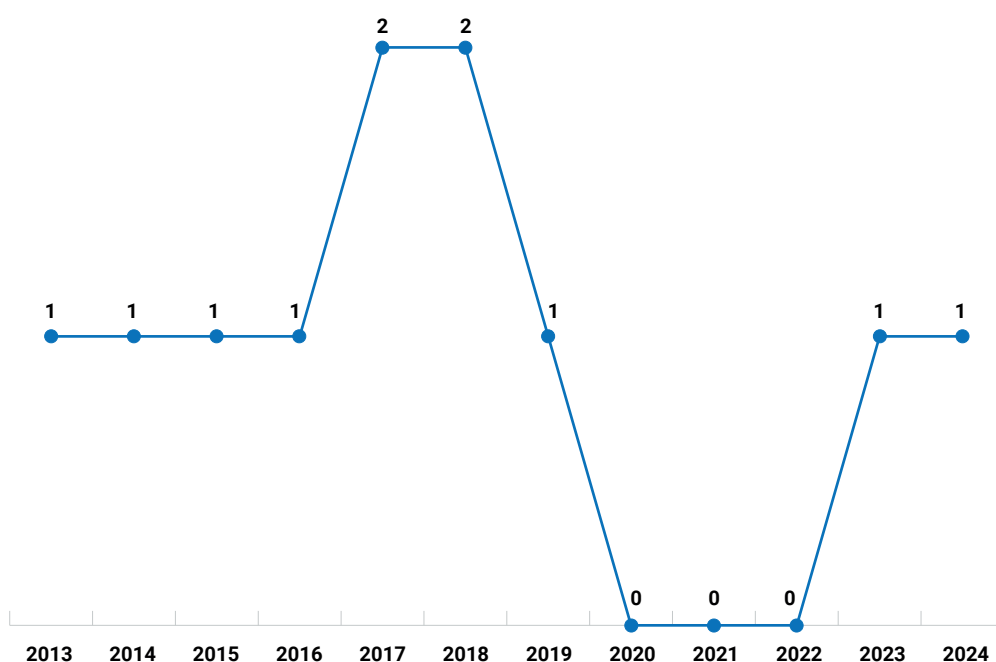
2022. aastal võeti vastu tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seadus, mis paneb igale tegevusloa alusel tegutsevale tervishoiuteenuse osutajale kohustuse sõlmida vastutuskindlustuse leping hiljemalt 30 kalendripäeva jooksul alates seaduse jõustumisest. Seadus jõustus 01.11.2024. Seaduse väljatöötamisel väljendas valmisolekut pakkuda tervishoiuteenuse osutaja kohustuslikku vastutuskindlustust kolm kindlustusseltsi. Vahetult enne seaduse jõustumist selgus, et kaks neist teenust pakkuma ei hakka, mistõttu jäi AB "Lietuvos draudimas" Eesti filiaal ainsaks patsiendikindlustuse pakkujaks. Seoses kohustusliku patsiendikindlustuse kehtestamisega laekus Konkurentsiametile kokku 8 teadet.

Konkurentsiamet jättis 31.12.2024 kooskõlastamata Elektrilevi OÜ taotluse kooskõlastada kõrgemad võrgutasud. Elektrilevi OÜ võrgutasude taotlus oli seotud põhivõrguettevõtjalt Elering AS-ilt ostetava võrguteenuse tasude muudatustega. Konkurentsiameti analüüs näitas, et sellises mahus võrgutasude tõus põhjendatud ei ole, eriti kuna jaotusvõrgu ettevõtjal oli võimalik kulusid oma tegevusega vähendada, nt põhivõrgu ettevõtja paketi vahetamisega.

Lisaks alustas Konkurentsiamet 30.01.2025 järelevalvemenetlust Elektrilevi OÜ tegevuse üle, kontrollimaks, kas Elektrilevi OÜ on võrgutariifi kooskõlastatud hooldus- ja remondiraha sihtotstarbeliselt kasutanud (mh liinide puhastamine) ning ettevõtja toimepidevus on tagatud. Amet kontrollib ka, kas ettevõtja elektrikatkestuste ennetamise ja likvideerimise protsess on muutunud kiiremaks ja efektiivsemaks võrreldes 21.12.2023 Konkurentsiameti ettekirjutuses väljatooduga, arvestades alates 11.01.2025 üle-eestiliselt esinenud ulatuslikke elektrikatkestusi.

Konkurentsiolukord korraldatud jäätmeveo turul ja lisateenuste hinnakujundus

2024. aastal keskendus Konkurentsiamet korraldatud jäätmeveoturu konkurentsiolukorra kindlakstegemisele. Viimastel aastatel on amet korduvalt käsitleanud jäätmeveoga seotud kaebusi. Näiteks on turuosalisel viidanud probleemidele jäätmeveohangete korralduses, jäätmevaldajatele valmistab aga sageli muret jäätmeveoteenuse halvenenud kvaliteet ja lisateenuste ebamõistlikult kõrged hinnad. Vajab märkimist, et viimase aastakümne jooksul on amet viinud läbi arvukaid järelevamenetlusi just jäätmeveo lisateenuste ebaõiglase hinnakujunduse tõttu. Alltoodud joonisel on näha, et perioodil 2013–2024 on Konkurentsiamet menetlenud keskmiselt 1-2 sellist juhtumit aastas.

Ka möödunud aastal tuvastas Konkurentsiamet, et Eesti Keskkonnateenused AS oli kehtestanud 17 jäätmeveopiirkonnas jäätmeveoga seotud lisateenusele ebamõistlikult kõrge hinna (inglise keeles ka *excessive pricing*). Järelevamenetluse käigus vaadeldi lisateenust, milleks oli konteineri käsivedu kaugemalt kui 10 meetrit. Menetluses leiti, et vastava lisateenuse hind sisaldas kulusid, näiteks väidetavat saamata jäänud tulu, mis ei olnud selle lisateenuse osutamiseks vajalikud ega põhjendatud. Turgu valitsevat seisundit omava ettevõtja osutatava teenuse hind peab olema mõistlikus vahekorras teenuse osutamiseks vajalike kuludega ehk sisaldama vaid põhjendatud kulusid ja tulukust. Seetõttu leidis Konkurentsiamet, et tegemist oli ebaõiglase hinnakujundusega KonkS § 16 punkti 1 mõistes ning nõudis ettekirjutusega lisateenuse hinna alandamist. Eesti Keskkonnateenused AS vaidlustas ameti ettekirjutuse halduskohtus ning kohtuvaidlus jätkub 2025. aastal. Pidevad probleemid jäätmeveoga seotud lisateenuste hinnastamisega ja turuosa-

liste üldine rahulolematusega jätmeveoteenusega viitasid sellele, et asjaomane turg vajab Konkurentsiameti suuremat tähelepanu. Möödunud aasta alguses alustas amet konkurentsiolekorra analüüsiga, et paremini mõista korraldatud jätmeveoturu toimimist, tuvastada võimalikud konkurentsitõrked ning välja pakkuda meetmed, mis konkurentsi soodustaksid. Lisaks oli analüüsi eesmärk toetada 2024. aastal Kliimaministeeriumi algatatud jäätmereformi elluviimist. Amet avaldas analüüsi ja soovitused oma kodulehel 18.11.2024.

Kokkuvõtlikult näitas analüüs, et konkurentsiolekord jätmeveoturul on halvenenud – turg on aina rohkem kontsentreerunud ning jätmeveohangetel osalevate ettevõtjate arv on vähenenud. Jäätmesektoris valitsev tugev hinnasurve, suurenenud äririskid ja ebakindlus mõjutavad negatiivselt jätmevedajate huvi riigihangetel osaleda. Kogu jätmeturu üldine kasumlikkuse langus viitab ka võimalikule hinnasurvele jätmeveohangetel, mille tulemusel ei pruugi ettevõtjad alati hangetel tasakaalustatud pakkumusi teha. Samuti ilmnes, et pärast riigihanke toimimist jätmeveoteenuse hinnatõusu taotlemine on jätkuvalt üle Eesti levinud praktika. Nimelt on kohalikud omavalitsused viimase viie aasta jooksul muutnud enam kui kolmandikku sõlmitud kontsessioonilepingutest. Konkurentsi vaatest tuleb pidada probleemseks, et ettevõtja saab olulisi ärriske pärast riigihanke toimimist maandada. Lisaks seab see teised riigihankel osalenud ettevõtjad ebasoodsasse konkurentsiolekorda.

Analüüsi järgselt edastas Konkurentsiamet linna- ja vallavalitsustele ning kohaliku omavalitsuse (KOV) üksuste koostööorganisatsioonidele ettepanekud jätmeveohangete läbipaistvamaks muutmiseks ning valdkonnas järelevalve tõhustamiseks. Soovitused hõlmasid muuhulgas jätmeveohangete alusdokumentide ja hanketingimuste ülevaatamist ning ajakohastamist, hankelepingute muutmise ja hinnatõusu taotlemise tingimuste selget reguleerimist, põhjendamatute hinnamuutmise taotluste tagasilükkamist, lisateenuste hindade reguleerimist hanke alusdokumentides ning järelevalve tõhustamist nii jätmevedajate kui ka kohalike omavalitsuste koostööorganisatsioonide tegevuse üle.

Soovitused edastati kokku 79 KOV-ile (sh koostööorganisatsioonid), kellest 65 teavitas ametit rakendatud meetmetest või soovituste täitmisest. Konkurentsiameti analüüs langes ajaliselt kokku ka Kliimaministeeriumi läbiviidava jäätmereformiga, mille eesmärk on parandada olmejäätmete ringlussevõttu. Kuna jäätmereform puudutas otseselt ka jätmeturu konkurentsiolekorda, analüüsis amet reformi võimalikke mõjusid konkurentstile ning esitas Kliimaministeeriumile oma ettepanekud jäätmereformi eelnõu kooskõlastusringis. Soovitused hõlmasid muu hulgas jätmeveo- ja käitlushangete lahutamist, jätmehoolduse korraldamise kuludega arveldamist ja klienditeeninduse korraldamist kohalike omavalitsuse üksuste kaudu ning valdkonnas sisetehingu keelu säilitamist.

Patsiendikindlustus

2022. aastal võeti vastu tervisehoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seadus (edaspidi TOKVS), mis paneb igale tegevusloa alusel tegutsevale tervishoiuteenuse osutajale kohustuse sõlmida vastutuskindlustuse leping hiljemalt 30 kalendripäeva jooksul alates seaduse jõustumisest. Seadus jõustus 01.11.2024. Seaduse väljatöötamisel väljendas valmisolekut pakkuda tervishoiuteenuse osutaja kohustuslikku vastutuskindlustust (edaspidi patsiendikindlustus) kolm kindlustusseltsi. Vahepeel enne seaduse jõustumist selgus, et kaks neist teenust pakkuma ei hakka, mistõttu jäi AB "Lietuvos draudimas" Eesti filiaal (edaspidi PZU kindlustus) ainsaks patsiendikindlustuse pakkujaks.

Seoses kohustusliku patsiendikindlustuse kehtestamisega laekus Konkurentsiametile kokku 8 teadet:

- 1 taotlus riikliku järelevalvemenetluse alustamiseks seoses Vandeni Kindlustusmaaklerid AS-i võimaliku konkurentsi kahjustava teabevahetusega;
- 2 taotlust riikliku järelevalvemenetluse alustamiseks seoses PZU kindlustuse küsitud kindlustusmaksetega;
- 5 märgukirja palvega kontrollida ja kommenteerida patsiendikindlustuse turul tekkinud olukorda;
- kümnekond meediapäringut ja kohtumist, mis leidsid kajastust mitmes artiklis.⁸

Taotluses riikliku järelevalvemenetluse algatamiseks seoses Vandeni Kindlustusmaaklerid AS-i võimaliku konkurentsi kahjustava teabevahetusega paluti Konkurentsiametil kontrollida, mis andmetest lähtuvad oma kindlustusriski hindamisel kindlustusseltsid, kes kindlustusmaakleri vahendusel Eestis kiiresti turule tulla tahavad. Konkurentsiamet kontrollis pöördumises toodud asjaolusid ja otsustas järelevalvemenetlust mitte alustada.

Taotlustes riikliku järelevalvemenetluse algatamiseks seoses PZU kindlustuse küsitud kindlustusmaksetega oli põhiprobleemiks välja toodud patsiendikindlustuse toodet pakkuva ettevõtja väidetavalt ebaõiglaselt kõrged kindlustusmaksete hinnad. Taotlustes leiti, et PZU omab patsiendikindlustuse kaubaturul turgu valitsevat seisundit ja oma positsiooni kuritarvitades kehtestas ta ebaõiglaselt kõrged kindlustusmaksete hinnad, mis ei vasta ettevõtja tehtavatele tegelikele kuludele. Lisaks leiti, et kuna PZU kindlustus on patsiendikindlustuse kaubaturul ainsaks teenusepakkujaks, siis on kõik tervishoiuteenuse osutajad sunnitud sõlmima ebaõiglaselt kõrgete hindadega lepingud.

⁸ Amet: ministeeriumi kehv töö pole kindlustuse süü! „See on röövimine!“ Eesti patsiendikindlustuse raha rändab Poolasse, arstid näevad korrupsiooni – Maaleht

Konkurentsiamet ei alustanud järelevamenetlust, kuna ameti hinnangul oli ennatlik jaatada PZU kindlustuse turgu valitsevat positsiooni, arvestades, et see on kestnud vähest aega ja see on olnud mõjutatud tervishoiuteenuse osutaja kohustusliku vastutuskindlustuse seaduse jõustumisele eelnevatest ettevalmistavatest tegevustest. Kindlustusseltside põhjenduste kohaselt on oodatust suuremad kindlustusmaksed tingitud asjaolust, et nõuete ja hüvitiste arv kasvab võrreldes vabatahtliku kindlustusega mitmekordselt, mille tagajärjel suureneb ka ettevõtte tööjõukulu. Samuti on kindlustusseltsid mõjutava tegurina välja toonud praktika ja statistiliste andmete puudumist. Andmete puudumine tõstab kindlustustoote riski, mida tuleb ettevõtjal kindlustusmaksete arvelt maandada. Ülaltoodud põhjendustele tuginedes leidis Konkurentsiamet, et nendel asjaoludel ei ole alust arvata, et PZU kindlustus oleks oma tegevusega turgu valitsevat seisundit kuritarvitanud ega muid konkurentsioiguslikke nõudeid rikkunud, mistõttu puudus alus järelevamenetluse algatamiseks.

Konkurentsiameti otsused on kättesaadavad ameti dokumendiregistris.⁹

Ebaausad kaubandustavad

Konkurentsiametile laekus 2024. aasta jooksul kokku neli kaebust (sh anonüümsed vihjed) seoses võimalike ebaausate kaubandustavadega põllumajandustoote ja toidu tarneahelas. Kaebustes viidati eelkõige kaubandustavadele, mis seisnesid näiteks liiga pikkades maksetähtaegades, müügiga mitteseotud tasudes või muudes probleemsetes tavades või lepingutingimustes.

Põllumajandustoote ja toidu tarneahelas ebaausa kaubandustava tõkestamise seaduse¹ (PTEKS) §-s 10 nimetatud taotlusi järelevamenetluse alustamiseks ei esitatud. Taotluste puudumisest ei saa siiski järeldada, et turul ebaausaid kaubandustavasid ei esine. Pigem viitab see vähestele teadlikkusele ebaausatest kaubandustavade või Konkurentsiameti rollist nende tõkestamisel. Samuti võib kaebuste vähesus olla seotud sellega, et ebaausatest kaubandustavade mõjutatud müüjad sõltuvad majanduslikult suurematest ostjatest ning kardavad, et kaebuse esitamine võib kaasa tuua negatiivseid tagajärgi, näiteks ärisuhete lõppemise või muude survemeetmete rakendamise ostjate poolt. Seetõttu on ameti 2025. aasta üheks prioriteediks turuosaliste teadlikkuse tõstmine ebaausate kaubandustavade ja Konkurentsiameti rolli kohta, samuti järelevalve tugevdamine. Amet jätkab ka omal algatusel ebaausate kaubandustavade tuvastamist ning neile sobival viisil reageerimist.

Konkurentsiamet algatas möödunud aastal omal algatusel PTEKS-i nõuete kontrollimiseks järelevamenetlused viie suurema toidulisandite hulgimüüja kohta, kes ostavad toidulisandeid eesmärgiga need apteekidesse edasi müüa. Järelevamenetluse algatamise ajendiks oli ametini jõudnud info, mis viitas muuhulgas probleemidele maksetäht-

9 MTÜ Eesti Hambaarstide Liidu taotlus; MTÜ Eesti Perearstide Seltsi taotlus.

aegade arvutamisel. Ebaausate kaubandustavade keelust kinnipidamise kontrollimiseks käivitati laiem kontrolliprojekt ning järelevalvemenetlused jätkuvad aastal 2025.

Lisaks eelnevale laekus Konkurentsiametile 2024. aasta jooksul ka mitu ebaausaid kaubandustavasid puudutavat selgitustaotlust. Enim tunti huvi just PTEKS-i kohaldamisala kohta, eelkõige, et millised tooted kvalifitseeruvad põllumajandustoote ja toiduna PTEKS § 3 lõike 1 tähenduses.

OÜ Playground Advertising, AS-i Postimees Grupp ja OÜ Target Master koondumine

Konkurentsiamet andis 08.05.2024 otsusega nr 5-5/2024-026 loa OÜ Playground Advertising, AS-i Postimees Grupp ja OÜ Target Master koondumisele. Koondumise teade esitati Konkurentsiametile 22.12.2023. Asjast huvitatud isikuna esitas AS Eesti Post nimetatud koondumise kohta arvamuse ja vastuväited. Koondumise kontrollimiseks, kaubaturgude määratlemiseks, konkurentsiolukorra analüüsimiseks ning koondumise mõju hindamiseks alustas amet 19.01.2024 otsusega nr 5-5/2024-004 koondumise täiendavat menetlust.

Koondumise osaline AS Postimees Grupp on Baltikumi suurim meediakontsern, mis tegutseb läbi tütarettevõtjate Eestis, Lätis ja Leedus trüki-, televisiooni-, raadio-, internetimeedia- ning reklaamivaldkonnas. OÜ Playground Advertising on valdusettevõtja, mille tütarettevõtjate tegevusteks on agentuuriteenused ja reklaami vahendamine meedias. OÜ Target Master on reklaamiagentuur, mille põhitegevuseks on meediaplaneerimine ja loovlahenduste väljatöötamine ning reklaamtrükiste tootmise vahendamine, e-turunduse lahenduste väljatöötamine, sh teate esitamise hetkeni peamiselt aadressita reklaami materjalide loovlahenduste väljatöötamine ja ettevalmistus postituseks, postituste strateegiline planeerimine ning trükiste tootmine koos otseposti ja aadressita reklaamiteenuste vahendamisega.

Tehingule eelnevalt kuulusid OÜ Target Master osad 100% ulatuses AS-ile Postimees Grupp. Koondumine võimaldas OÜ-l Playground Advertising ja AS-il Postimees Grupp ühiselt omandada valitseva mõju OÜ Target Master üle.

Täiendavas menetluses analüüsis Konkurentsiamet ja küsis lisateavet koondumise osaliste konkurentidelt, klientidelt ja asjast huvitatud isikutelt. Konkurentsiamet jõudis menetluse tulemusel järeldusele, et selle koondumise puhul on kaubaturuks reklaami loomine, reklaami avalikustamise korraldamine ning laiemalt ka reklaami avalikustamine Eestis. Konkurentsiamet täpsustas, et reklaami avalikustamise kaubaturg tuleb muu hulgas segmenteerida eraldi otseposti ja aadressita reklaami edastamise kaubaturgudeks.

Koondumise osaliste konkurentide ja klientide vastuste analüüsi põhjal leidis Konkurentsiamet, et reklaami loojad ja avalikustamise korraldajad on universaalsed, neist enamik suudab pakkuda reklaami loomist ja/või vahendamist paljudesse kanalitesse. Samuti selgus, et OÜ Target Master roll piirdus reklaami avalikustamise korraldamisel aadressita reklaami kanalis vaid formaalse mahtude koondamisega, et saada soodsamat hinda AS-ilt Eesti Post, kuna teisi reklaami avalikustajaid selles kanalis sisuliselt ei ole.

Konkurentsiamet leidis, et koondumise järgselt ei teki ega tugevne turgu valitsev seisund reklaami loomise ega avalikustamise korraldamise kaubaturgudel ning koondumise tulemusena ei muutu oluliselt konkurentsiolukord ega kaubaturgude struktuur.

Konkurentsiamet kontrollib ettevõtjate koondumisi, mille osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis kokku ületavad 6 000 000 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 2 000 000 eurot. Koondumise osalise käive arvutatakse vastavalt majandus- ja kommunikatsiooniministri 17.07.2006 määrusele nr 68 „Koondumiste osaliste käibe arvutamise juhend“.

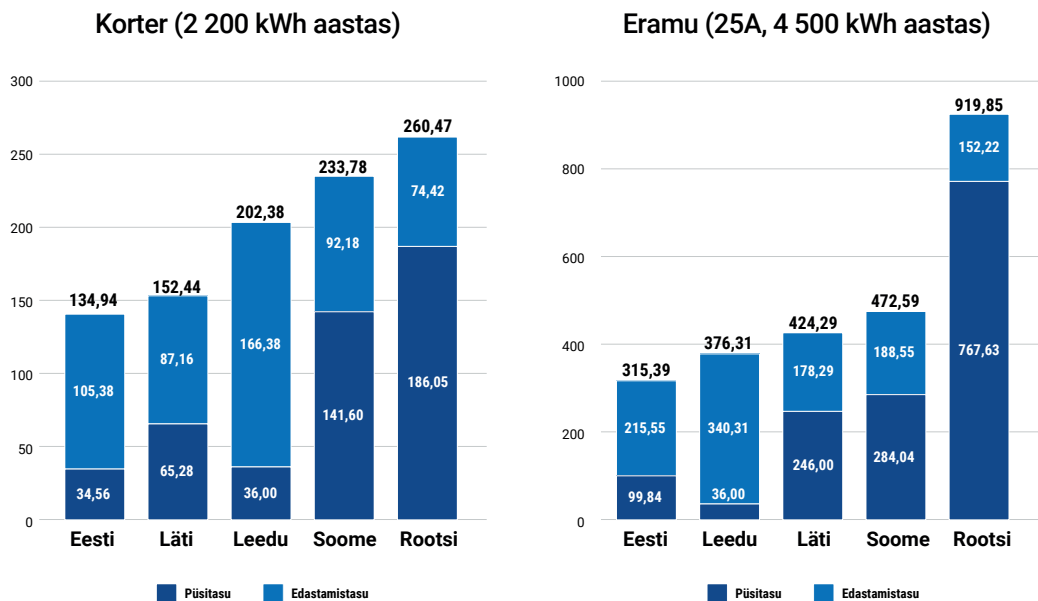
Elektrilevi hinnamenetlused ja järelevalvemenetlus

Konkurentsiamet kinnitas 28.06.2024 Elektrilevi OÜ võrgutasude taotluse, mille aluseks oleva kulude ja tulukuse info esitas Elektrilevi OÜ ametile analüüsimiseks 03.11.2023. Võrreldes novembris 2023 esitatud taotlusega, milles võrguettevõtja soovis võrgutasude keskmiseks kasvuks 9,3%, kooskõlastas amet 28.06.2024 võrgutasud, mis suurenesid keskmiselt 7,1% ning muutuse tasudes tingis eelkõige võrgu hooldus- ja remondikulude kasv, kuid ka võrgu investeeringute suurenemine.

Võrguettevõtja kulud on aga valdavalt püsikulud, mis ei sõltu elektrienergia tarbimismahtudest – näiteks tööjõukulud, võrkude korrashoid ja kaasajastamine. Võrgutasusid kooskõlastades kontrollib Konkurentsiamet muu hulgas, et kulud, mille ettevõtja on püstitasudesse arvestanud, oleksid võrguettevõtjale püsiva iseloomuga ehk võrgutasud peegeldaksid võrguteenuse kulude tegelikku struktuuri.

Lisaks võrgu töökindluse tagamisele läbi püsikulude katmise on kuutasude eesmärgiks motiveerida tarbijat hindama, millise läbilaskevõimega võrguühendust tegelikult tarvis on – mida suurem võimsus, seda kallim. Kui tarbijal on konkreetse läbilaskevõimega liitumine, siis peab võrguettevõtja sellega võrku planeerides ka arvestama. Kui tegelikkuses kasutatakse näiteks ainult poolt kokku lepitud läbilaskevõimest, siis võib kujuneda olukord, kus nii-öelda paberite järgi on võrgu läbilaskevõime täis, kuid reaalsuses liigub võrgus oluliselt vähem energiat. Selline olukord võib omakorda kaasa tuua tarbetult kallite investeeringute tegemise, mida oleks võimalik vältida, kui tarbijad hindaksid võrgulepingus kirjas oleva, kuid reaalselt kasutamata võimsuse tegelikku vajadust ehk valiksid enda tegelikele tarbimisvajadustele vastavama läbilaskevõime.

Püstitasu rakendamine on levinud praktika eri riikides, ka näiteks Lätis, Leedus, Soomes ja Rootsis. Joonisel on toodud meie naaberriikide tarbijate võrgutasude kulude võrdlus.

Joonis 1. 2024. a võrgutasude kulude võrdlus naaberriikidega

Võrgutasude hinnatõus enam kui 7% suurele osale kodutarbijatest on tingitud võrguettevõtja otsusest rakendada alates 01.10.2024 kõigile võrguteenuse kasutajatele kuutasu, seega tähendab kõikidele klientidele kuutasu rakendamine kulupõhisema hinnastamise poole liikumist. Nimetatud õiguse annab võrguettevõtjale elektrituruseaduse § 71 lõike 1 punkt 3, mis sätestab, et võrguteenust osutav võrguettevõtja võtab tasu võrguühenduse kasutamise võimaldamise eest. Eeltoodu tähendab seda, et oluline ei ole asjaolu, kas tarbimiskohas võrgust elektrienergiat tarbitakse või mitte, vaid see, et tagatud on võimalus igal ajahetkel võrgust elektrienergiat tarbida. Kas seda võimalust tegelikult kasutatakse, s.t võrgust elektrienergiat tarbitakse, on juba iga inimese enda otsustada. Kuutasu kehtestamisel jagunevad elektrivõrgu korrashoidmise ja parendamise kulud kõigi võrguteenuse kasutajate vahel. See tähendab seda, et võrgukulusid aitavad katta ka inimesed, kes võrgust elektrienergiat ei tarbi. Olukorras, kus võrguteenuse kulu sõltuks ainult elektrienergia tarbimiskogusest, s.t kui võrgust elektrienergiat ei võeta, siis ei pea võrguteenuse eest maksma, jääks kõik elektrivõrgu ülalpidamise kulud ainult nende tarbijate kanda, kes võrgust elektrienergiat tarbivad. Nimetatud hinnakujundus viiks selleni, et juhul kui endale on paigaldatud oma elektrienergia tootmise seade (näiteks päikesepaneelid), toimuks võrguteenuse eest tasumine ainult juhul, kui selle tootmiseseadmega ei ole võimalik elektrienergiat toota.

Konkurentsiamet jättis 31.12.2024 kooskõlastamata Elektrilevi OÜ 22.11.2024 taotluse kooskõlastada kõrgemad võrgutasud.

Elektrilevi OÜ võrgutasude taotlus oli seotud põhivõrguettevõtjalt Elering AS-ilt ostetava võrguteenuse tasude muudatustega. Analüüsi tulemusena leidis Konkurentsiamet, et

Elektrilevi OÜ 22.11.2024 taotluste rahuldamine ei ole põhjendatud, kuna see oleks kaasa toonud võrgutasude põhjendamatu tõusu.

Elektrilevi OÜ kui loomuliku monopoli tarbijatel puudub võimalus valida teist teenuseosutajat isegi juhul, kui Elektrilevi OÜ otsustus kulutusi teha või neid vältida ning sellest tulenevalt kas teenuse hinda tõsta või mitte ei ole tarbijate huvisid arvestav. Elektrilevi OÜ on turgu valitsevas seisundis, seega on oluline kontrollida, et ettevõtja ei lülitaks oma teenuse hinda ülemäärasel hulgal kulusid. Amet leidis, et Elektrilevi OÜ-l oli võimalik Elering AS-i hinnapaketi vahetusega sisse ostetava võrguteenuse kulusid oluliselt vähendada – ligikaudu 5 miljoni euro võrra – ja seeläbi võrgutasude tõusu ohjata.

Lisaks alustas Konkurentsiamet 30.01.2025 järelevalvemenetlust Elektrilevi OÜ tegevuse üle, kontrollimaks, kas Elektrilevi OÜ on võrgutariifi kooskõlastatud hooldus- ja remondiraha sihtotstarbeliselt kasutanud (mh liinide puhastamiseks) ning kas ettevõtja toimepidevus on tagatud. Amet kontrollib ka, kas ettevõtja elektrikatkestuste ennetamise ja likvideerimise protsess on muutunud kiiremaks ja efektiivsemaks võrreldes 21.12.2023 Konkurentsiameti ettekirjutuses väljatooduga, arvestades alates 11.01.2025 üle-eestiliselt esinenud ulatuslikke elektrikatkestusi. Järelevalvemenetlus on pooleli.

Soojuse ostu konkursi korraldamine Narvas

Soojuse hind tarbijatele sõltub oluliselt selle tootmiseks kasutatavast kütuseliigist.

Narva linna kaugküttevõrku toodab täna soojust üksnes Enefit Power AS, kellele kuuluva Balti Elektriijaama 11. koostootmisploki (Balti EJ 11. plokk) kaudu toodetava ning võrguettevõtjale AS Narva Soojusvõrk tarbijatele edasimüüdava soojuse piirhinna 60,44 €/MWh kooskõlastas Konkurentsiamet 2023. aastal.

2024. aasta augustis võttis Konkurentsiamet menetlusse Enefit Power AS-i taotluse Balti Elektriijaamas maagaasist toodetava soojuse piirhinna 96,43 €/MWh kooskõlastamiseks. Soojuse piirhinna tõusu põhjustab asjaolu, et Balti EJ 11. plokk oli konserveeritud alates 2024. aasta maikuust ning selle olukorra muutumist ei ole ette näha ka lähitulevikus. Seetõttu toodetakse kogu Narva soojusvõrgule vajalik soojus maagaasist, mille kõrge ostuhind tingib Narva soojustarbijatele olulise hinnatõusu ning järgnevatel aastatel püsivalt jätkuva hinnasurve ja võimalikud varustuskindluse probleemid.

Konkurentsiamet analüüsis ettevõtja taotluses esitatud andmeid ja andis heakskiidu toodetava soojuse piirhinnale 91,13 €/MWh. Ühtlasi määras amet Enefit Power AS-ile kõrvaltingimuse, et juhul kui Balti EJ 11. plokk elektri tootmiseks taaskäivitatakse, peab ettevõtja rakendama koostootmisele kooskõlastatud soojuse piirhinda 60,44 €/MWh.

Nii soojuse tootja kui tarbijatele soojust edastava võrguettevõtja kõige olulisem kohustus on tarbijatele soojusvarustuskindluse tagamine. Konkurentsiametil on õigus hinnata soojusvarustuse majanduslikku tasuvust ning kuna Narva linna soojusvarustus ei ole enam selle põhimõttega kooskõlas – tagada kindel, põhjendatud hinnaga ning keskkonnanõuetele ja tarbijate vajadustele vastav soojusvarustus, tegi amet AS-ile Narva Soojus-

võrk märgukirja, milles nõudis uute soojuse tootmisvõimsuste hankimiseks viivitamatult konkursi väljakuulutamist. Konkursi läbiviimisega tagatakse võimalus kasutada soojuse tootmisel alternatiivseid kütuseliike, mis muudaksid soojuse hinna odavamaks. Konkursil osaleda soovivatele soojusettevõtjatele tagatakse võrdsed tingimused, mis on kooskõlas nii konkurentsivõrd- kui ka kaugkütteseaduse põhimõtetega.

Kuna vaatamata Konkurentsiameti ettepanekutele ei eemaldanud AS Narva Soojusvõrk ametile enne avaldamist ülevaatamiseks saadetud soojuse ostu konkursi väljakuulutamise teatest tingimusi, mis oleks takistanud soojuse ostu konkursi läbiviimist ning mõistliku ajaperioodi jooksul piisavas mahus alternatiivsete soojuse tootmisvõimsuste võrku lülitamist, tegi amet ettevõtjale ettekirjutuse teatest puuduste kõrvaldamiseks.

Peale nõuetele vastava teate avaldamist teatas AS Narva Soojusvõrk 2024. aasta detsembris, et avaldatud teatele (kavatsusest hakata hiljemalt 01.09.2028. aastal ostma soojusenergiat, mille tootmiseks kasutatakse taastuvaid, kütusevabasid või süsiniku-neutraalseid energiaallikaid) avaldasid huvi lepingu sõlmimiseks soojusettevõtjad Adven Eesti AS Geothermal Baltic OÜ, Gren Eesti AS, Enefit Power AS ja N.R.Energy OÜ. Ettevõtja teavitas ka konkursi ettevalmistamisele asumisest KKütS-is sätestatud korras ning esitas Konkurentsiametile soojuse ostu konkursi tingimused kooskõlastamiseks. Hetkel on menetlus pooleli. Kindlasti aitab soojuse konkursi läbiviimise raames täiendavate soojuse võimsuste hankimine kaasa Narva elanike soojusvarustuskindluse tagamisele tulevikus.

ANALÜÜSID

2023. aasta sügisel loodud majandus- ja andmeanalüüsi valdkond tegutses 2024. aastal oma esimese täisaasta. Meeskonnas on 3 liiget. Üksus tegutseb organisatsioonis horisontaalselt, teenindades nii regulatsiooni- kui konkurentsitenistust ja lähtudes ameti prioriteetidest.

Majandus- ja andmeanalüüsi valdkonna kõrge prioriteediga ülesannete hulka kuulub uute tarkvaralahenduste rakendamine, et suurendada ameti efektiivsust ning parandada informatsiooni kogumist ja töötlemist.

Lisaks tegi üksus 2024. aastal ka mitu analüüsi, millest eraldi märgime ära kergsõidukite avaliku laadimistaristu ja jäätmeturu analüüsid ning ortodontiateenuste turu lühianalüüsi.

Kergsõidukite avaliku laadimistaristu analüüs näitas, et taristu areneb eelkõige vaid suuremates asulates ja toimub tugev positsioonivõitlus. Analüüsi eesmärgiks oli luua laiapõhjaline ülevaade Eesti avaliku laadimistaristu turu toimimisest ning tuvastada tõhusat ja ausat konkurentsi mõjutavaid kitsaskohti.

Jäätmeturu analüüsis kaardistati jäätmeveoturu viimaste aastate trende, turule sisenemise barjääre ja võimalikke konkurentsitõrkeid. Analüüs näitas, et turg on duopoolselt turult üle liikumas monopoolsele turule. Jäätmeveoturul valitsev üldine kasumlikkuse langus ja ettevõtjate finantsnäitajad viitavad riigihangetel tekkivale hinnasurvele, mis võib sundida jäätmevedajaid pakkumust tehes ja lepingut täites säästurežiimi kasutama. Selline olukord põhjustab sageli teenuse kvaliteediprobleeme ja pärsib turu arengut, kuna võimaldab suure turuosaga ettevõtjatel oma positsiooni kindlustada ja väiksema turuosaga ettevõtjad turult välja tõrjuda.

Ortodontiateenuste turu lühianalüüs, mis keskendus üldistele suundumustele viimase kümne aasta jooksul ja kehtivale konkurentsiolukorrale, leidis, et Eestis on ortodontiateenuste alapakkumine. Analüüs näitas, et olukorras, kus ortodontide arv on olnud viimase kümne aasta perspektiivis samal tasemel ja patsientide arv on mitmekordistunud, on see viinud pikkade ravijärjekordade ja turutõrkeni, mis vähendab ühiskonna heaolu.

Kergsõidukite avaliku laadimistaristu analüüs

Konkurentsiamet viis 2024. aastal läbi põhjaliku analüüsi, et hinnata Eesti kergsõidukite avaliku laadimistaristu konkurentsiolukorda ja turu arengusuundi. Analüüsist selgus, et laadimistaristu laieneb peamiselt suurematesse asulatesse, samal ajal kui hajaasustusega piirkondades on laadimisvõimalused ja turu areng piiratud.

Analüüsi tulemused näitasid, et Eesti avaliku laadimistaristu turg on alles algfaasis ning areneb peamiselt tiheasustatud piirkondades. Laadimispunktide käitajate sõnul investeeritakse eelkõige tulevikku, arvestades elektriautode laialdasema kasutuselevõtu ning avaliku laadimisteenuse nõudluse kasvu võimalikkust.

Analüüs lähtub eeldusest, et turu algfaasis võib konkurentide vahel esineda positsiooni- võitlust, mis avaldub atraktiivsematele kinnistutele laienemises, koostööpartnerite valikus ja elektrienergia jaotusvõrgu võimaluste ärakasutamises. Amet pidas oluliseks hinnata, kas selliste ressursside hõivamine võib viia konkurentide kahjustavate äripraktikateni. Kuna turg on alles kujunemisejärgus ja ettevõtjate tegevus valdavalt lokaalne, on nendevahelisi kokkupuuteid ja põrkumisi seni vähe esinenud. Seetõttu võib mitu probleemi turuosalistele märkamatuks jääda.

Turu edasise kasvu ja laienemisega võivad ilmneda konkurentsiprobleemid ning uutele või laienevatele turuosalistele turule sisenemise barjäärid, mis on kujunenud või sihilikult loodud juba turu algfaasis. Amet tuvastas, et kuigi üksikuid küsitavaid tegevusi on täheldatud, ei ole praegu tuvastatud ulatuslikke ega väga agressiivseid praktikaid, mis eeldaksid viivitamatut sekkumist. Oluline on suurendada nii turuosaliste kui ka seotud turgude teadlikkust, et ettevõtjad teaksid vältida konkurentide piiravaid praktikaid ning märgata ebaausaid võtteid ka teiste turuosaliste tegevuses.

Konkurentsiamet rõhutab, et valdkonna kitsaskohtadele tuleb tähelepanu pöörata juba turu kujunemisejärgus, et ennetada konkurentide- ja turuprobleemide juurdumist ning vältida olukorda, kus sekkumine toimub alles siis, kui kahju turu arengule ja turuosalistele on juba tekkinud.

Amet andis mitu soovitusi riigile ja kohalikele omavalitsustele, jaotusvõrguettevõtjatele, kinnisvaraomanikele ja -arendajatele, laadimispunktide käitajatele ning ettevõtjatele, kes pakuvad samal ajal elektrienergiat ja laadimisteenust. Soovituste eesmärk on parandada turu toimimist, tagada avaliku laadimisteenuse pikaajaline ja jätkusuutlik areng, ennetada konkurentsiprobleeme ja ebaõiglast turule sisenemist takistusi ning võimaldada tarbijatel seeläbi teadlikumaid ja neile sobivamaid valikuid teha.

Elektrisõidukite laialdasem kasutuselevõtt ja laadimistaristu arendamine mängivad kesksel rollil nii keskkonnanäesmärkide saavutamisel kui ka transpordisektori moderniseerimisel. Konkurentsiamet peab oluliseks ennetada võimalikke turuprobleeme, toetada ausat konkurentide ning tagada laadimistaristu turu jätkusuutlik areng. Seetõttu jätkab Konkurentsiamet elektrisõidukite laadimistaristu jälgimist ning valdkonna arengute hindamist, arvestades selle strateegilist tähtsust mitmekümne aasta pikkuses perspektiivis.

Ortodontiateenuste turu lühianalüüs

Konkurentsiamet viis 2024. aastal läbi lühianalüüsi, et hinnata ortodontiateenuste konkurentsiolukorda Eestis. Analüüs keskendus turu arengusuundadele viimase kümne aasta jooksul ning tuvastas, et ortodontiateenuste pakkumine on Eestis ebapiisav. Patsientide arv on mitmekordistunud, kuid ortodontide arv on jäänud muutumatuks. Selle tulemusena on tekkinud pikkade ravijärjekordadega turutõrge, mis piirab konkurentsi ning vähendab tarbijate võimalusi leida sobivaimaid teenusepakkujaid ja hinnapakumisi, tõstes seeläbi ortodontiateenuse hinda.

Konkurentsiameti hinnangul saab riik olukorda parandada, kui valdkonna juhtimist strateegiliselt tõhustada. Olulised meetmed hõlmavad ortodontiateenuse tegevusala reguleerimist viisil, mis võimaldaks teenusepakkujate ringi laienemist, ning ülikoolilt tellitavate hambaarstiõppe ja ortodontia residentuurikohtade arvu suurendamist. Piisav teenusepakkujate arv suurendaks konkurentsi, motiveerides ettevõtjaid kohandama hindu vastavalt turu nõudlusele ja tarbijate ootustele.

Konkurentsiamet ei pea ravijärjekordade lühendamise lahenduseks ühtse järjekordade süsteemi loomist, kuna see vähendaks konkurentsi ja võiks viia kõrgemate hindadeni. Kui riik soovib reguleeritud järjekordade süsteemi, tuleks kehtestada ka ühtne ja reguleeritud hinnakiri. Samuti soovib amet kummutada eksiarvamuse, et Eestis on ortodonte rohkem kui mujal Euroopas. Tegelikult on Eesti üks väheseid riike, kus lihtsamaid ortodontilisi töid ei ole lubatud teha hambaarstidel, mistõttu on siin suurem vajadus eriarstide järele. Kui me siiski tugineme sellele väitele, ei tee see olematuks ravijärjekordade probleemi Eestis.

Konkurentsiamet ei nõustu ka levinud väitega, et pikkade järjekordade põhjus on patsientide tarbijakäitumine. Tegemist on vaba turu teenusega ning inimestel peab olema võimalus teenust kasutada vastavalt oma vajadustele. Pikkade ootejärjekordade tegelik põhjus on teenuse pakkumise piiramine, mitte tarbijate eelistused. Praegune olukord, kus ortodontiat käsitletakse osaliselt avaliku hüvena ja osaliselt vaba turu teenusena, on vastuoluline ning piirab nii patsientide kui ka teenusepakkujate võimalusi.

Ameti esialgseid järeldusi tutvustati 13. juunil korraldatud ümarlaulal, kus osalesid Eesti Ortodontide Seltsi, Eesti Hambaarstide Liidu, Tartu Ülikooli, Terviseameti, Tervisekassa ja Sotsiaalministeeriumi esindajad. Kohtumisel koguti tagasisidet, mis aitas lühianalüüsis välja toodud soovitusi täpsustada. Seetõttu on analüüs koostatud kõigi teenuse pakkumise seotud osapoolte tagasisidet arvestades. Konkurentsiamet rõhutab, et ortodontiateenuste turutõrke lahendamiseks on vajalik strateegiline riiklik visioon, mis tagab piisava pakkumise ja konkurentsi, et tarbijatel oleks võimalus teha teadlikke ja soodsaid valikuid.

SEADUSEMUUDATUSED

Energeetika ja konkurentsijärelevalve on olulised teemad, mis mõjutavad nii Eesti majandust kui ka inimeste igapäevaelu. Esimeses alateemas käsitletakse energiapoliitika arenguid, sealhulgas maagaasi-, elektrituru- ja kaugkütteseaduse muudatusi, mis suurendavad varustuskindlust ja toetavad üleminekut kliimaneutraalsele energiamajandusele. Esile tõstetakse strateegilise gaasivaru loomise, elektrivõrkudesse investeerimise ja taastuenergia edendamise meetmed, mis aitavad tagada energiasjulgeolekut ja vähendada süsinikuheidet.

Teises alateemas keskendutakse konkurentsijärelevalvele ning koondumiste kontrollile. Selgitatakse, kuidas Konkurentsiamet töötab selle nimel, et tagada turukonkurentsi toimimine, vältides turgu valitseva seisundi tekkimist. Rõhutatakse vajadust kohandada konkurentsiseadust uutele väljakutsetele, sealhulgas väiksemate, kuid strateegiliselt oluliste tehingute ülevaatamiseks.

Need teemad illustreerivad selgelt, kuidas õiguslikud muudatused ja järelevalvepraktikad on suunatud nii energiasüsteemi kui ka turumajanduse jätkusuutlikule ja turvalisele arengule.

Energeetikavaldkonna seadusandluse muudatused ja plaanid

2024. aastat silmas pidades saab energeetikavaldkonna eriseaduste (maagaasiseadus, elektrituruseadus ja kaugkütteseadus) kohta välja tuua, et lisaks kõigis nimetatud seadustes oluliste aluste jõustumisele on oluliseks märksõnaks vaade tulevikku.

Kõiki nimetatud seadusi täiendati elutähtsa teenuse osutajate toimepidevuse sätestega ja teenuste varustuskindluse tagamist puudutavate nõuetega. Lisaks jõustusid maagaasiseaduses strateegilise gaasivaru varumakset ja selle määra täpsustavad tingimused ning elektrituruseaduses elektrienergia reservvõimsuse mehhanismi kasutuselevõtmist ja rahastamist puudutavad alused. Elektri üldteenuse osutaja leidmiseks lisati täpsustused riigihangete seaduse alusel läbi viidavate hangete normidesse ja alates 2022. aasta oktoobrist kehtinud elektri universaalteenuse regulatsioon tunnistati kehtetuks 1. juulil 2024. Konkurentsiametile lisandus ülesanne jälgida elektri tootmisvõimsustesse ja salvestusse investeerimist, pidades silmas varustuskindlust ning hinnata taastuvelektrienergia müügilepingutega seotud regulatiivseid ja haldustõkkeid koos juhiste esitamisega põhjendamatute tõkete kõrvaldamiseks.

2025. aastal seatud eesmärgiks on täiendada elektrituruseadust sätetega, millega vähendatakse elektrisalvestuse opereerimise kulusid topeltpmaksustamise kaotamise kaudu, täpsustatakse tarbimiskaja õiguslikku raamistikku, elektriarvete nõudeid ja võetakse lõpptarbivate juures kasutusele kauplemisperioodil netomõõt-

mise põhimõtte. Samuti on eesmärk elavdada elektrivõrku investeerimise alternatiivina paindlikke lahendusi, millega vähenevad ka võrgu ülalpidamise kulud ning edendada investeringuid elektrivõrkudesse. Kuna võib tekkida oht, et alates 2026. aastast poleks piisavas mahus tootmisvõimsusi saadaval, luuakse saartalitlusvõime tagamise teenuse regulatsioon, mis võimaldab alates 2026. aastast Eesti elektrisüsteemi stabiilsuse hoidmiseks vaja minevas mahus elektritootmisvõimsusi hoida. Saartalitusvõime tagamise teenuse toel oleks Eestil elektrisüsteemi iseseisev võimekus hakkama saada olukorras, kui me peaks sattuma saartalitlusse. Tegemist on energiapuuduse suurendava meetmega. Saartalitusvõime tagamise teenuse tagamiseks teeb süsteemihaldur Elering AS riigihanke, mis on olemuselt tehnoloogianeutraalne ja sinna võivad pakkumise teha kõik Eesti elektritootjad, kes tingimustele vastavad. Tingimused kooskõlastab Konkurentsiamet.

Kuna seoses taastuvenergiaga seotud eesmärkide täitmisega on vajalik Eesti elektrivõrku arendada ja tugevdada, muudetakse elektrituruseaduses kehtestatud võrguga ühendamise tasu kontseptsiooni selliselt, et olemasoleva elektrivõrguga liituda soovivate tootjate liitumise kuludest poole katavad elektritarbijad ja teise poole võrguga liitujad ning eraldi kehtestatakse fikseeritud hinnakiri. See võimaldab potentsiaalsetel tootjatel ja tarbijatel oma elektrivõrguga liitumisega seotud kulusid paremini prognoosida. Kohtades, kus ei ole olemasolevat elektrivõrku, jääb endiselt kehtima kulupõhine liitumistasu. Laiendatakse elektri jaotusvõrguettevõtjate arenduskohustuse ulatust ning optimaalse võrgukasutuse soodustamiseks täpsustatakse seadusemuudatustega võrgu alakasutustasu rakendamise seotud sätteid.

Taastuvenergia eesmärkide saavutamiseks on lahutamatu seotud ka kaugkütte sektor. Et tagada süsinikuheite vähendamine Eesti soojus- ning jahutusmajanduses ning saavutada kliimaneutraalne kütte- ja jahutusmajandus, on peamised väljakutsed salvestustehnoloogia laialdasem kasutuselevõtmine, keskkonna- ja heitsoojuse maksimaalne rakendamine kaugküttes ning üleminek madaltemperatuurilisele kaugküttele. Nii alustati 2024. aastal Konkurentsiameti, Kliimaministeeriumi ja turuosalistega kaugküttereformi läbiviimist ning sektori edasiste suundade ja arengute sisendiks on võetud uuring „Eesti üleminek süsinikneutraalsele soojus- ning jahutusmajandusele aastaks 2050“.

Konkurentsiameti kaugkütteseadusest tulenevate ülesannete täitmist ning järelvalvetööd silmas pidades saab välja tuua, et üheks kõige teravamaks probleemiks on kujunenud seaduses sätestatud ajale jalgu jäänud soojuse müügi ja hinnakujunduse regulatsioon, mis on kehtinud sisuliselt muutmatul kujul alates aastast 2003. Samuti on peamiseks murekohaks ärisaladuse regulatsioon, mis puudutab soojuse ostu konkursi läbiviimist, soojusmajanduse arengukava ja ettevõtjate jätkusuutlikku tegevust, tarbija alternatiivsele küttelahendusele üleviimise võimalust ning ka soojuse piirhinna kooskõlastamist. Hetkel jätkab Kliimaministeerium eelnõu väljatöötamisega. Konkurentsiameti ettepanekud kaugkütteseaduse muutmiseks on kättesaadavad ameti dokumendiregistris.

Konkurentsijärelevalve tõhustamise ettepanekud

Koondumiste olevik ja tulevik

Koondumiste kontrolli eesmärk on hinnata konkurentsioiguslikke mõjusid ja eelkõige ära hoida turgu valitseva seisundi tekkimine või tugevnemine, mille kaudu võidakse takistada tõhusat konkurentsi kaubaturul või selle olulisel osal. Selleks, et turumajandus toimiks optimaalselt, on konkurentsioiguses kehtestatud reeglid, mis võimaldavad läbi koondumiste kontrolli säilitada konkurentsi toimimist soodustavaid turustruktuure ning tõhusat konkurentsi kaubaturul.

2024. aastal esitati Eestis 45 koondumise teadet. Kokku menetles Konkurentsiamet 52 juhtumit, sh eelmisest aastast üle tulnud 7 juhtumit. 2025. aastasse läks omakorda üle 5 juhtumit. Koos majanduse taastumisega on oodata ka koondumiste hulga kasvu. Andmed näitavad, et võrreldes lähimate naabrite, aga ka teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega on Eestis nende koondumiste arv, mis käibelävendist tulenevalt alluvad Konkurentsiameti eelnevale kontrollimisele, suhteliselt kõrge. Piiratud ressursside kontekstis on suhteliselt suur arv koondumismenetlusi Konkurentsiametile parajaks väljakutseks.

Eestis kontrollib Konkurentsiamet ettevõtjate koondumisi, mille osaliste eelnenud majandusaasta käibed Eestis ületavad kokku 6 000 000 eurot ja vähemalt kahe koondumise osalise käibed Eestis ületavad kummalgi 2 000 000 eurot.

Paradoksaalselt seisab Konkurentsiamet sarnaselt teiste konkurentsiametitega aga silmitsi ka teistsuguse väljakutsega – kuidas ära hoida turgu valitseva seisundi tekkimine või tugevnemine tehingute puhul, mis majanduse, tarbija või ka innovatsiooni seisukohast on olulised, aga jäävad alla kehtiva käibekünnise. Mitmes riigis on probleemi lahendatud sellega, et konkurentsiametile on antud õigus sellised tehingud ise kontrollimiseks nn sisse kutsuda (*call-in*). Sellised õigused on Läti ja Leedu konkurentsiametitel.

Nende väljakutsetega tegelemiseks tegi Konkurentsiamet Justiits- ja digiministeeriumile ettepaneku konkurentsiseaduse koondumise kontrolli peatüki revisjoniks ning ajakohastamiseks.

BALTI RIIKIDE ELEKTRISÜSTEEMI SÜNKRONISEERIMINE MANDRI- EUROOPAGA

08.02.2025 ühendasid Balti riigid ennast lahti Venemaa elektrisüsteemist ja 09.02.2025 sünkroniseerisid Eesti, Läti ja Leedu enda elektrisüsteemi Mandri-Euroopa süsteemiga. Selleks et Balti riigid saaksid enda süsteemi Euroopa elektrisüsteemiga sünkroniseerida, on vaeva nähtud paarkümmend aastat. Oma roll selles ettevalmistusprotsessis oli kanda ka Konkurentsiametil kui energiaturu regulaatoril.

Sünkroniseerimine Euroopaga läks Balti riikidele ja Poolale maksma ligikaudu 1,6 miljardit eurot (põhivõrguettevõtjate investeeringud elektrivõrku), millest Eesti osa oli 298 miljonit eurot. Euroopa Liit rahastas projekte maksimaalse 75% ulatuses Connecting Europe Facility (CEF) vahenditest. Ülejäänud 25% vajaminevatest investeeringutest tagatakse Eestis ülekoormustasust ehk sünkroniseerimise investeeringuid ülekandeteenuse võrgutasudesse ei arvestatud. Investeeringud sünkroniseerimise jaoks liigitusid n-ö ühishuviprojektide alla. Ühishuviprojektid on Euroopa avalikku huvialasse kuuluvad projektid, millel on ülepiiriline mõju ning mis aitavad kaasa Euroopa ühtse energiasüsteemi arengule, suurendavad konkurentsi energiaturgudel ja panustavad Euroopa energiajulgeoleku tagamisse. Vastavalt Euroopa Liidu regulatsioonile on Konkurentsiamet koos Läti, Leedu ja Poola ametiga pidanud läbi vaatama ja analüüsima sünkroniseerimiseks vajalikud investeerimistaotlused piiriüleste kulude jagamiseks ja andma enda heakskiidu, et põhivõrguettevõtjad saaksid Euroopa Liidu toetust taotleda.

Elektrituru paremaks toimimiseks on Konkurentsiamet koos naaberriikide energiaturu regulaatoritega menetlenud põhivõrguettevõtjate tingimusi ja meetodikaid ning osalenud nende väljatöötamisel. Need dokumendid on Mandri-Euroopa sünkroonlas talitlemise üheks oluliseks aluseks. Lisaks panustab Konkurentsiamet koos Läti ja Leedu reguleerivate asutustega ning Balti põhivõrguettevõtjatega uue sagedusreservide turu loomisesse ja käivitamisse, millel on keskne roll elektrisüsteemi stabiilsuse ja varustuskindluse tagamisel pärast Balti elektrisüsteemide sünkroniseerimist Mandri-Euroopa sünkroonlaga. Sagedusreservide turu käivitamise oluliseks osaks on ka Konkurentsiameti otsus sagedusreservide kulud turuosaliste vahel siseriiklikult jaotada.

